

Glazbeno-pedagoški pristup obradi pjesme u osnovnoj općeobrazovnoj školi

Kocman, Lana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:706380>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
MUZIČKA AKADEMIJA

GLAZBENO-PEDAGOŠKI PRISTUP OBRADI
PJESME U OSNOVNOJ OPĆEOBRAZOVNOJ
ŠKOLI

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc.dr. sc. Nikolina Matoš

Studentica: Lana Kocman

Ak. god. 2022./2023.

ZAGREB, 2023.

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	1
1. UVOD	3
2. PJESMA I PJEVANJE U OSNOVNOJ ŠKOLI I GIMNAZIJI	5
2.1. Uloga pjevanja u razvoju glazbenih sposobnosti	7
2.2. Pjesma i kulturno nasljeđe	9
2.3. Zastupljenost pjesme i pjevanja u Nacionalnom kurikulumu predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost	11
2.3.1. Pjevanje u okviru domene „Izražavanje glazbom i uz glazbu“	12
2.3.2. Upoznavanje pjesama u okviru domene „Glazba u kontekstu“	13
2.3.3. Pristup pjevanju u različitim odgojno-obrazovnim ciklusima.....	14
2.3.4. Vrednovanje učeničkih postignuća.....	17
3. VRSTE PJESAMA.....	19
3.1. Dječja pjesma	21
3.2. Uspavanka	23
3.3. Tradicijska pjesma	25
3.4. Himna	30
3.5. Oda	32
3.6. Budnica	33
3.7. Umjetnička pjesma	36
3.8. Brojalica	38
3.9. Glazba iz mjuzikla i filma	40
4. OBRADA PJESME U NASTAVI	43
4.1. Himna zadrugara	43
4.2. Radost svijetu	47
4.3. Meknite se vse gore	50
4.4. Neka cijeli ovaj svijet	52
4.5. Još Hrvatska ni propala.....	55
4.6. Siyahamba	58
5. ZAKLJUČAK.....	63
SADRŽAJ FOTOGRAFIJA:	63
6. LITERATURA.....	65

SAŽETAK

Cilj ovog diplomskog rada bio je detaljno proučiti mogućnosti obrade pjesme u okviru nastave predmeta Glazbena kultura u osnovnim općeobrazovnim školama. Problematika obrade pjesme odnosi se na sve odgojno-obrazovne cikluse, što obuhvaća razrednu nastavu i predmetnu nastavu. Bez obzira na činjenicu da nastavu glazbe u nižim razredima realizira učitelj razredne nastave, važno je osvijestiti da se u svijet glazbe ulazi upravo putem pjesme s kojom se djeca susreću u najranijoj dobi, često i prije rođenja. U institucionalnom smislu, pjesme se počinju učiti već u predškolskim ustanovama, a za sustavni razvoj intonacije i dječjeg glasa općenito, uz istodobno upoznavanje pjesama i njihova povijesno-kulturnog konteksta, odgovorna je upravo osnovna škola. U ovom radu posvetila sam se dječjem glazbenom razvoju u kontekstu pjesme i pjevanja od ranog djetinjstva i predškolske dobi do završetka osnovne škole. Nadalje, u radu sam klasificirala vrste pjesama i prema tome ih jasno definirala te opisala njihovo upoznavanje u odgojno-obrazovnom procesu. Razmišljajući o kvalitetnoj realizaciji nastave glazbe, metodički sam pristupila obradi pjesme i navela sve načine i mogućnosti obrade, opisala kontekst obrade pjesama te raznovrsne aktivnosti koje su prilikom obrade pjesme neizbježne odnosno aktivnosti koje se mogu odvijati u kontekstu obrade. Ovim radom željela sam upotpuniti literaturu vezanu uz ovo područje i pružiti smjernice budućim učiteljima za uspješnu i kreativnu realizaciju nastave.

Ključne riječi: glazbena aktivnost, glazbena kultura, obrada pjesme, osnovna škola, pjesma, pjevanje

SUMMARY

The aim of this thesis was to examine thoroughly different possibilities of teaching and learning songs in primary school *music* lessons. All educational cycles from lower to upper primary include some form of learning songs. Despite the fact that music lessons in the lower primary grades are conducted by the class teacher, it is important to acknowledge that the entrance to the world of music is happening directly through songs and singing, hence the children are familiar with them from a very young age, commonly even before their birth. In the institutional sense, song teaching and learning starts in preschool institutions, while primary school cycle remain responsible for the systematic development of intonation, child's voice in

general and introducing songs with their historical and cultural context. In this thesis my focus was dedicated to children's music development in the context of songs and singing from the early childhood and preschool age to the completion of primary school. Furthermore, I have classified the types of songs, defined them accordingly and described their introduction in the educational cycle. Taking into consideration the quality of conducting music lessons, the methodical approach to song teaching and learning has been used, all the methods and possibilities of learning songs have been stated, the context behind learning songs and other closely related activities have been described as well as the activities that may be carried out in the context of song learning. By writing this thesis, I wanted to contribute to research and literature related to this field and provide guidance for future teachers, for their successful and creative lesson conducting.

Key words: musical activity, *Music*, primary school, singing, song, song learning

1. UVOD

Pjesma nas prati tijekom cijeloga života. Bilo u sretnim trenucima, kada nam služi da se zabavimo i družimo s drugima, ili u trenucima žalovanja i potrebe za utjehom. Pjesme izazivaju brojne emocije, od osmijeha do suza. Ukratko, bez pjesme bi život bio suviše monoton. Prve pjesme koje upoznajemo svakako su uspavanke i malešnice koje nas majke i očevi uče u prvim godinama života. Kasnije, kako odrastamo i odlazimo u vrtiće i osnovne škole, učimo dječje pjesme koje pjevamo u igri s prijateljima. Upravo su dječje pjesme prvi korak u glazbenom obrazovanju jedne osobe jer se preko njih upoznajemo s glazbom i velikim brojem mogućnosti koje se u glazbi pružaju.

Tema mojega diplomskog rada je *Glazbeno-pedagoški pristup obradi pjesme u osnovnoj općeobrazovnoj školi*. Odabrala sam ovu temu jer smatram da je vrlo važna za daljnji glazbeni razvoj djeteta, a jednako su važni načini na koje se djetetu predstavljaju pjesme odnosno načini na koje se obrađuju. Motivirana sam time da ovim radom ukažem na to koliko je pjesma važna za djetetov glazbeni razvoj, ali i opći razvoj i odrastanje. Putem svojega iskustva, koje sam dobila obavljajući praktičnu nastavu i povremenog rada u jednoj osnovnoj školi, shvatila sam koliko djeca zapravo uživaju u pjevanju i muziciranju, no nužno je da imaju i motivirajućeg učitelja koji će ih znati usmjeriti i uvažiti njihove želje i molbe, u skladu s mogućnostima koje mu stoje na raspolaganju. U današnje vrijeme u kojemu se sve manje-više bazira na tehnologiji (mobitelima i računalima), važno je tu istu tehnologiju na neki način implementirati i u glazbeno obrazovanje kako bi se učenici dodatno motivirali i zainteresirali. Prije je bilo nezamislivo da se pjesme obrađuju pomoću programa na stolnom računalu, no to je u današnje vrijeme realna opcija koju treba prihvatiti. Neka djeca će se možda zainteresirati za taj način rada, dok će druga i dalje više voljeti onaj način u kojemu će učitelj sam demonstrirati pjesmu, pjevanjem i sviranjem. Svatko od učenika trebao bi odabrati ono što ga uveseljava i s čime je zadovoljan, a učitelj bi trebao biti taj koji će se prilagoditi djeci i omogućiti im da razvijaju svoje vještine i sposobnosti. Kako ova tematika dosad nije obrađena u formi diplomskoga rada, odlučila sam proučiti mogućnosti obrade pjesme u okviru nastave predmeta Glazbena kultura u osnovnim općeobrazovnim školama te ponuditi svoje ideje i tehnike kojima bi se na kvalitetniji i zanimljiviji način mogle obrađivati pojedine pjesme.

U uvodnom (drugom) poglavlju diplomskoga rada, govorim o samoj pjesmi i pjevanju tijekom osnovnoškolskog i gimnazijskog obrazovanja, ističući kako pjevanje razvija glazbene sposobnosti kod učenika. Zatim pružam osvrt na kulturno nasljeđe koje se prenosi pjesmom i

obradom tradicijskih pjesama u nastavi Glazbene kulture. U ovome poglavlju predstavila sam i zastupljenost pjesme i pjevanja u *Nacionalnom kurikulumu predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost* (MZO/NN, 2019) te opisala načine vrednovanja pjevanja kao aktivnosti u okviru predmeta Glazbena kultura. U trećem poglavlju namjera mi je bila klasificirati vrste pjesama, jasno ih definirati te opisati na koji se način obrađuju pojedine vrste pjesama. U četvrtom poglavlju metodički pristupam obradi pojedinih pjesama i navodim na koji način bismo obrađivali pjesme u određenom (razrednom, učioničkom) kontekstu. Odlučila sam također ponuditi svoje kreativne ideje i aktivnosti kojima bih obradu pjesama učinila zanimljivijom i svrsishodnijom. Diplomski rad završavam zaključkom i popisom korištene literature.

2. PJESMA I PJEVANJE U OSNOVNOJ ŠKOLI I GIMNAZIJI

Pjevanje je aktivnost koja je kod ljudi oduvijek izazivala određene reakcije i emocije. Pjevalo se u trenucima sreće, tuge, žalovanja, zabrinutosti... Moglo bi se reći da je pjevanje čovjeku urođeno i prirodno. „Pjevanje je glazbeno izražavanje ljudskim glasom i jedan od najstarijih oblika muziciranja“¹. Za pjevanje nije potrebno poznavati note ni imati glazbeno obrazovanje. Aktivnost je to koju gotovo svi mogu raditi, više ili manje uspješno. Iako je pjevanje prisutno u mnogim neformalnim kontekstima, uloga je formalnog (profesionalnog, institucionalnog) glazbenog obrazovanja ozbiljno pristupiti vokalnoj reprodukciji glazbe, što se podjednako odnosi na stjecanje intonacijskih vještina i vokalnu tehniku (pravilno disanje i pjevanje). Kada govorimo o glazbenom obrazovanju, veliku je ulogu u prošlosti imala crkva. Prve škole koje su se bavile glazbom i pjevanjem bile su osnovane od strane crkve i podučavalo se kako pjevati psalme i himne. Nakon toga su osnovane glazbene škole za djecu plemića, a tek kasnije i za obično građanstvo. U takvim se školama izučavao predmet „Pjevanje“, koji se bazirao na duhovnim i svjetovnim skladbama koje su se učile po sluhu (Vidulin-Orbanić, Terzić, 2011). Nakon što su se tijekom vremena mnogi ljudi glazbeno opismenili te znali čitati note, počeli su se pojavljivati i prvi udžbenici, a naglasak nije više bio samo na pjevanju, već i na točnoj intonaciji. Zbog toga je i sam predmet „Pjevanje“ poprimio novi naziv Glazbena kultura, koji nosi i danas.

Glazba ima velik utjecaj na djetetov razvoj te je zbog toga važno pružiti djeci priliku da se upoznaju s glazbom od najranije dobi. Upravo to i jest cilj Glazbene kulture u prvim razredima osnovne škole. Djeca bi trebala zavoljeti glazbu i dobiti želju za bavljenjem njome, dok bi im učitelji trebali omogućiti što bogatiji i zanimljiviji proces upoznavanja sa svijetom glazbe (Radičević, Šulentić-Begić, 2010). Važnu ulogu u tome svemu ima i učitelj te njegova ljubav prema glazbi. Znamo da će učitelj koji je zainteresiran za glazbu uspješno prenijeti tu zainteresiranost i na učenike. Upravo se iz tog razloga na učiteljskim fakultetima posvećuje pažnja tomu da budući učitelji nauče svirati određeno glazbalo (najčešće klavir ili električne klavijature), kako bi mogli pjevati s učenicima. Iako bi bilo idealno da učitelji uvijek sviraju i pjevaju pjesme koje obrađuju jer bi tako dodatno potaknuli kreativnost i interes kod djece, to najčešće nije tako, nego se u većini slučajeva pjesme reproduciraju pomoću nosača zvuka. Unatoč tomu, može se reći da učenici u većini slučajeva vole nastavu Glazbene kulture jer se učitelji trude animirati ih, pritom ne postavljajući odviše zahtjevne zadatke. Najomiljenija

¹<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=48540> (pristup: 04. travnja 2022.)

glazbena aktivnost djece u prvim trima razredima osnovne škole je pjevanje (Šulentić Begić: 2009). To nije tako veliko iznenađenje jer pjevanjem djeca otpuštaju negativne emocije te ih zamjenjuju osjećajem ugone i sreće. Pjevanje im pomaže da zaborave na zahtjevnije školske aktivnosti poput čitanja, pisanja i matematičkih operacija. Pjevanjem se razvijaju glazbene sposobnosti djeteta, razvija se sluh i osjećaj za ritam te glasovne mogućnosti djece (Manasteriotti, 1978). Iz svega navedenog može se zaključiti da djeca u nižim razredima osnovne škole vole pjevati, a najviše vole pjesme koje su vedrog karaktera, umjerenog do brzog tempa te pjevnih melodija. Također, više vole dječje popularne pjesme, nego one narodne (Radičević, Šulentić-Begić, 2010). Pjevanje može povoljno utjecati na kapacitet pamćenja: učenici će bez prevelike muke naučiti pjesme koje su slikovite i ritmične i to će im pričiniti iznimno zadovoljstvo (Herljević, Posokhova 2007).

S vremenom, stav prema predmetu Glazbena kultura postupno se mijenja. Dokazano je kako mlađi učenici, to jest učenici razredne nastave, imaju pozitivniji stav prema glazbi i pjevanju od učenika predmetne nastave i gimnazijalaca (Dobrota, Conar 2018). Kako učenici odrastaju, ne preferiraju više pjevanje pjesama koje su predviđene za obradu u nastavi Glazbene kulture, već više pjevaju popularnu glazbu (Rojko, 2012). Glazbeni kao predmet postaje sve manje popularan među učenicima, a to se može pripisati i tome da se učenici često opredjeljuju za neke druge vrste aktivnosti poput sportskih, računalnih i likovnih. Također, mijenjaju se sadržajni aspekti samog predmeta. Neke od velikih promjena koje se događaju, a vezane su uz pjevanje, odnose se na upoznavanje s višeglasnim pjevanjem i kanonom koji ponekad mogu biti teže shvatljivi i komplicirani za učenike. Po pitanju sadržaja, pjesme u višim razredima osnovne škole postaju složenije te govore o ozbiljnijim temama. Podrijetlo pjesama često je i iz drugih zemalja jer se na taj način učenike pokušava upoznati s kulturom drugih naroda. Ne treba zaboraviti ni na hrvatsku tradicijsku kulturu pa učenici saznaju nešto više o istarskoj ljestvici, tradicijskim pjesmama hrvatskih regija te o folkloru i glazbalima koja su specifična za određene regije. Kako učenici prelaze iz nižih u više razrede, sve manje pjevaju u nastavi Glazbene kulture. Krajem osnovne škole pjevanje još ima kakvu-takvu ulogu, no prelaskom u srednju školu ta uloga gubi na svome značaju. Tako je, na primjer, u gimnazijama vrlo malo vremena posvećeno pjevanju i muziciranju, dok je više vremena posvećeno tome da se nauči prepoznati glazbene oblike i vrste, prepoznavati djela i povezivati ih s autorima te naučiti nešto o povijesti glazbe (Rojko, 2015). Pjevanje je zapostavljeno, a za zainteresirane postoje zborovi ili druge izvannastavne aktivnosti koje uključuju pjevanje, u koje se učenici dobrovoljno uključuju. Za razliku od pjevanja u redovnoj nastavi koje se realizira isključivo na satu

Glazbene kulture, program koji se priprema u okviru školskoga zbora/ansambla nerijetko se predstavlja na obljetnicama škole ili svečanostima.

2.1. Uloga pjevanja u razvoju glazbenih sposobnosti

Pjesma utječe na dijete od najranije dobi – razvija i potiče rast djetetova mozga još u prenatalnom razdoblju. Često možemo vidjeti kako majka pjeva još nerođenom djetetu jer se na taj način povezuje s njim i komunicira. Upravo majčina pjesma potiče stimulaciju djeteta u trbuhu, što dovodi do toga da se stanice mozga fetusa razvijaju². Iz tog je primjera vidljivo koliko je značajno da se dijete što prije susretne s glazbom i pjevanjem. Glazbena se sposobnost, dakle, počinje razvijati od najranijeg razdoblja djetetova života. Glazbenu sposobnost je vrlo teško definirati i to su pokušali učiniti mnogi autori, posebice tijekom 20. stoljeća. Dobrota (2012) definira glazbenu sposobnost kao fenomen koji uključuje razumijevanje i pamćenje melodije (uključujući fenomen apsolutnoga sluha), percepciju i razumijevanje ritma, tonaliteta, intervala i estetskog značenja glazbe. Mnogi glazbenu sposobnost poistovjećuju i s muzikalnošću. Muzikalnost je sposobnost da se emocionalno doživi i reagira na glazbu (Požgaj, 1988). U prvim godinama djetetova života, veliku ulogu u razvoju glazbenih sposobnosti, kao i u općem razvoju djeteta, imaju obitelj i okolina u kojoj se dijete nalazi (Šulentić Begić, 2014). Na glazbenu sposobnost djeteta može utjecati i to koliko su roditelji zainteresirani za glazbu i u kojoj mjeri su oni glazbeno obrazovani, jer na taj način prenose svoje znanje i zainteresiranost na dijete. S druge pak strane, djeca onih roditelja koji ne pokazuju interes za glazbu ili pjevanje vjerojatno se neće toliko ni susretati s glazbom. Takva djeca se prvi puta aktivnije susreću s glazbom i pjevanjem tek prilikom polaska u vrtić odnosno osnovnu školu. „Pjevanje znatno pridonosi razvoju muzičkih sposobnosti djece, muzičkog sluha, osjećaja za ritam, muzičkog pamćenja i razvoju glasovnih mogućnosti djece.“ (Manasteriotti; 1978:5).

Prema Čudini Obradović (1990), faze razvoja glazbenih sposobnosti djece predškolske dobi su sljedeće: faza slušanja, faza motorne reakcije, faza prve glazbene reakcije, faza prave glazbene reakcije, faza imaginativne pjesme, faza razvoja ritma i faza stabilizacije glazbenih sposobnosti. Autorica navodi još dvije faze koje se ne odnose na djecu predškolske dobi, a to su faza estetskog procjenjivanja te faza zrelosti. *Faza slušanja* obuhvaća razdoblje od rođenja

² <https://sensa.story.hr/Duhovnost-i-emocije/Osobni-razvoj/a2424/Komunikacija-s-djetetom-u-trudnici.html> (pristup: 4. travnja 2022.)

djeteta pa do šestog mjeseca života. U ovoj fazi dijete počinje okretati glavu prema mjestu ili osobi od koje taj zvuk dolazi. Također, dijete s velikom pažnjom osluškuje što se događa oko njega te počinje imitirati slogove. *Faza motorne reakcije* slijedi od šestog do devetog mjeseca djetetova života, a karakterizira ju pokušaj da dijete reproducira ono što čuje. *Faza prve glazbene reakcije* dolazi između devetog i osamnaestog mjeseca djetetova života. Prilikom prolaska kroz ovu fazu javlja se takozvano „muzičko brbljanje“ te dijete jasno pokazuje je li mu određena glazba ugodna ili neugodna. Dijete počinje usklađivati glazbu s pokretima. U *fazi prave glazbene reakcije*, koja slijedi između osamnaestoga mjeseca i treće godine života, javlja se spontano pjevanje, imitiranje melodije te reproduciranje dijelova pjesme. Dijete uspješno usklađuje svoje pokrete i ples s pjesmom te uspješno pamti i imitira ritam i riječi. *Faza imaginativne pjesme* proteže se od treće do pete godine života. U njoj dijete pjeva pjesme koje je samo sastavilo od više pjesama ili je potpuno samo izmislilo riječi, ritam i melodiju. U šestoj fazi, odnosno *fazi razvoja ritma*, dijete u dobi između pet i šest godina uspješno prati ritam pjesama, ali se teško prilagodi na promjenu ritma ili tonaliteta. U posljednjoj fazi (od šeste do devete godine), koja se naziva *faza stabilizacije glazbenih sposobnosti*, dijete razvija sposobnost razlikovanja glazbenih pojmova poput melodije i ritma. To se događa iz razloga što se dijete s tim pojmovima upoznaje putem predškolskih i početnih osnovnoškolskih glazbenih aktivnosti, gdje se djecu potiče na osluškivanje i određivanje ugođaja pjesme, melodije, ritma i ostalih elementarnih obilježja (Čudina Obradović, 1990).

U prvim trima razredima osnovne škole učenici svoju glazbenu sposobnost razvijaju pomoću pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbene kreativnosti (Radočaj-Jerković, 2017). Cilj je da se djeca u tom razdoblju upoznaju s glazbom i zainteresiraju za istu, te da ih se potakne da sa zadovoljstvom sudjeluju u glazbenim aktivnostima (MZO/NN, 2019). Kada govorimo o pjevanju u prvim nekoliko razreda osnovne škole, treba težiti tome da se učenike nauči *umjetnički pjevati* – trebala bi se posvetiti pažnja tomu da učenici lijepo izgovaraju riječi te izražajno pjevaju (Rojko, 1996). Neki se učenici dodatno uključuju u izvannastavne aktivnosti poput zborskoga pjevanja, sviranja određenog glazbala ili plesa. Tu zasigurno veliku ulogu ima i sam učitelj, koji mora prepoznati i potaknuti učenika koji pokazuje dodatno zanimanje za glazbu. Pjevanje kao izvannastavna aktivnost najčešće dolazi u obliku zborskog pjevanja. Osim što se tijekom zborskog pjevanja oslanjamo jedni na druge, učimo zajedništvu, prihvaćamo različitosti i ostvarujemo osjećaj povezanosti, ono je važno i za razvoj glazbenih sposobnosti poput postizanja kvalitete vokalnog i umjetničkog izražavanja (Vidulin, 2016). Bez obzira na to odvija li se pjevanje u redovnoj nastavi glazbe ili na zboru, učenike se mora upoznati i s

pravilnim sjedenjem i disanjem tijekom pjevanja, jer se preko toga postiže točna i čista intonacija (Radičević, Šulentić Begić, 2010).

2.2. Pjesma i kulturno nasljeđe

U današnje vrijeme, kada je sve tehnološki naprednije i odvija se ubrzano, dolazi do velikog problema s očuvanjem kulturnog nasljeđa. Svakodnevne migracije, ratovi, gospodarske i ekonomske krize, utječu na to da se kulturno nasljeđe na neki način zanemaruje. Kako bismo očuvali kulturno nasljeđe za buduće generacije koje bi ga potom trebale prenositi i dalje, potrebno je učenike upoznati s kulturnom baštinom svoga naroda, ali i drugih zemalja i kontinenata, kako bi postali tolerantni i spremni na suživot s drugim kulturama. Pjesma, tradicijska glazbala i plesovi svakako imaju veliku ulogu u sveukupnosti kulturnoga nasljeđa određenog teritorija. Prema tome, predmet Glazbena kultura može biti dobar temelj za upoznavanje vlastite kulture te različitih, čak i onih udaljenijih kultura. Za takvo što, svakako je potrebno da i sami učitelji budu tolerantni, otvoreni prema novim kulturama, bez predrasuda i stereotipa: ako su oni sami zatvoreni, tu će zatvorenost – možda nesvjesno i nenamjerno – prenijeti i učenicima. Također, učitelj mora biti posrednik između učenika manjinske i većinske kulture, koji će se nerijetko susresti u istom razredu. Učitelj stječe interkulturalnu kompetenciju na način da postupno mijenja svoja viđenja i uvjerenja radi boljeg shvaćanja i prilagođavanja zahtjevima multikulturalne stvarnosti (Bedečković, 2013).

Istraživanje iz 2018. godine (Begić, Šulentić Begić) o poučavanju i učenju tradicijske glazbe u okviru nastave glazbe pokazalo je kako u visokom postotku nastavnici Glazbene kulture u osnovnim školama (98,1%) te Glazbene umjetnosti u gimnazijama (92,3%) upoznaju svoje učenike s različitim glazbama svijeta. Ovo je zadovoljavajući rezultat i može se zaključiti kako učenici tijekom školovanja imaju priliku upoznati se s pjesmama koje dolaze iz svih krajeva. Od načina na koji se učenike najviše upoznaje s različitim glazbama svijeta u osnovnim školama prednjači *slušanje glazbe* (94,8%), a odmah nakon toga i *pjevanje pjesama* (90,9%). Nakon toga slijede *razgovor* o glazbi, *plesanje* i ostali načini (Begić, Šulentić Begić, 2018). Tijekom gimnazijskoga obrazovanja situacija se mijenja – način na koji se najviše upoznaje učenike s glazbama svijeta je i dalje slušanje (92,3%), ali odmah nakon toga slijedi razgovor o glazbi (75,4%). Pjevanje pjesama iz različitih dijelova svijeta zauzima vrlo mali postotak (svega 35,4%). To možemo pripisati činjenici da se u gimnaziji ne njeguje toliko pjevanje, koliko se njeguje znanje o glazbi. Težište je većinom na povijesti glazbe, dok je u osnovnoj školi na pjevanju i slušanju (Begić, Šulentić Begić, 2018). Od glazbenih izričaja kojima se

najviše koriste tijekom predstavljanja glazbi svijeta učenicima osnovne škole, učitelji su u najvećoj mjeri naveli sljedeće: europska tradicijska glazba (95,8 %), europska suvremena glazba (66,7%) te afrička tradicijska glazba (69,3%). S ostalim se glazbenim izričajima djeca upoznaju rijetko te su ti postotci zanemarivi. Zaključak je da učitelji najčešće predstavljaju europske izričaje, a samim time i kulturu, dok izričaji izvaneuropskih kultura ostaju na neki način zanemareni. Dolazi se do istog zaključka za gimnazije – najzastupljenije su europska tradicijska/suvremena glazba te afrička tradicijska glazba (Begić, Šulentić Begić, 2018). Iako se učenici u školama susreću s različitim glazbama svijeta i kulturama, što je vidljivo i iz opisanog istraživanja, važno je ovakve aktivnosti dodatno produbiti i proširiti te u većoj mjeri zastupiti upoznavanje udaljenijih kultura. Pod time se misli na glazbu i kulture Južne i Sjeverne Amerike i istočnih zemalja koje do sada nisu bile toliko zastupljene. Vidljivo je da se – osim europske glazbe – u određenoj mjeri pjevaju afričke pjesme, što je vjerojatno tako zbog određenog zanimanja djece za to područje, ali i zbog toga što su to najčešće vedre, poletne, izrazito ritmične i plesne pjesme koje se lako pamte i pjevaju.

Osim učenja o drugim glazbama i kulturama svijeta, važno je imati znanje i o kulturi iz koje sami dolazimo, kako bismo na pravilan način brinuli i njegovali o vlastitom kulturnom nasljeđu. Važno je upoznati učenike s tradicijskom glazbom, pjesmama, glazbalima i plesovima vlastite zemlje, jer upravo na taj način učenik postaje kulturno i nacionalno osviješten (Škojo i Sesar, 2018). U udžbenicima Glazbene kulture možemo pronaći mnoge tradicijske pjesme ili skladbe iz svih krajeva Hrvatske, kao što su na primjer *Slavonsko kolo* (Slavonija), *Ja posijah repu* (Podravina), *Splitski plesovi* (Dalmacija), *Meni te je majka obećala* (Istra i Kvarner), *Lepi ti je Zagorje zelene* (Hrvatsko zagorje), *Međimurski lepi dečki* (Međimurje) i *Pastirska* (Banovina i Lika). Uz određene se regije vežu i određena glazbala: tamburica u Slavoniji, cimbal u Podravini, mandolina u Dalmaciji, sopile na Kvarneru i u Istri, violina i harmonika u Hrvatskom zagorju i Međimurju.

Svakako treba spomenuti i nekoliko vrsta pjevanja koje su uvrštene na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine. *Ojkanje* je višeglasno pjevanje koje je karakteristično za Dalmatinsku zagoru. Smatra se najstarijim pjevanjem u Hrvata. Izvode ga i muški i ženski pjevači na način da koriste različite tehnike potresanja glasa posebnim načinom pjevanja „iz grla“, što je i glavna karakteristika ojkanja. Ojkanje traje onoliko dugo koliko vodeći pjevač može držati dah, a najčešći slogovi koji se pjevaju su „hoj“, „oj“ i „voj“ (Opačić, 2013). *Dvoglasje tijesnih intervala* Istre i Hrvatskog primorja je tip pjevanja u kojemu pjevaju dvojica pjevača. Jedan od njih pjeva u falsetu, dok drugi pjeva u tonalitetu i svojoj prirodnoj lagi.

Ponekad, kako bi se postigao željeni efekt, tonovi se moraju pjevati djelomično i kroz nos, a sve se to događa uz specifičnu pratnju tradicijskih glazbala (Opačić, 2013). *Klapsko pjevanje* je višeglasno pjevanje bez pratnje, to jest izvodi se *a cappella*. Najčešće se pjeva troglasno ili četveroglasno, a karakteristično je za obalni i otočni dio južne Dalmacije. Najčešće se pjevaju pjesme ljubavnog karaktera. *Bećarac* je vokalno-instrumentalni napjev s područja Srijema, Baranje i Slavonije, a česta tematika mu je šala, izrugivanje i općenito humor te je, što se prema navedenoj tematici može zaključiti, vedrog i veselog tona. Pjeva se najčešće u pratnji tambura na svadbama, proslavama i drugim prigodama okupljanja³. *Nijemo kolo* je ples s područja Dalmatinske zagore koji se izvodi kružno, bez instrumentalne pratnje. Plesanje je nalik poskakivanju, plešu ga parovi držeći se za ruke, zatim ulaze u zajedničko kolo s drugim parovima i na kraju su opet u paru (Opačić, 2013). Od velikog značaja u ovom plesu su opanci, tradicijska kožna obuća pomoću koje se na plesnom podiju daje ritam te se udarcima opanaka određuje hoće li plesači ubrzati ili usporiti⁴. *Međimurska popevka* je način tradicijskog pjevanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Prvi notni zapisi potječu još iz 16. stoljeća. U prošlosti su je većinom pjevale žene, dok se danas pjeva na različite načine i u različitim prigodama. Sastavni je dio tradicijskih plesova međimurskog kraja.⁵

2.3. Zastupljenost pjesme i pjevanja u Nacionalnom kurikulumu predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost

Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije (MZO/NN, 2019) predviđa da se učenje i poučavanje ovih predmeta ostvaruje pomoću triju domena: (1) Slušanje i upoznavanje glazbe, (2) Izražavanje glazbom i uz glazbu i (3) Glazba u kontekstu. Sve su tri domene međusobno povezane i nadopunjuju se tijekom čitavog odgojno-obrazovnog procesa. U nekim je razdobljima učenja pojedina domena dominantna, no to se mijenja i uravnotežuje s drugim domenama. Pjevanje je prvenstveno prisutno u domeni „Izražavanje glazbom i uz glazbu“. Uz pjevanje, u ovu domenu spadaju još i sviranje, glazbene igre, glazbeno stvaralaštvo i pokret uz glazbu. U domeni „Slušanje i upoznavanje glazbe“ učenici će se susresti sa sastavnicama glazbenoga djela, naučit će kako je

³<https://magic-croatia.hr/popis-materijalne-i-nematerijalne-bastine-pod-unesco-om-u-hrvatskoj/> (pristup:06.travnja 2022.)

⁴<https://magic-croatia.hr/popis-materijalne-i-nematerijalne-bastine-pod-unesco-om-u-hrvatskoj/> (pristup:06.travnja 2022.)

⁵<https://croatia.hr/hr-hr/unesco/medimurska-popevka> (pristup: 06. travnja 2022.)

glazbeno djelo organizirano te na koji način se kritički i estetski vrednuje glazba. U domeni „Glazba u kontekstu“ učenici će naučiti smjestiti određenu glazbu u društveno-povijesni i kulturni kontekst, upoznati se s različitim značenjima i funkcijama glazbe te naučiti razlikovati vrste i žanrove glazbe (MZO/NN, 2019).

Glede zastupljenosti pjevanja i pjesme u nacionalnom kurikulumu, možemo reći da je ono zastupljeno vrlo dobro, pogotovo u prvim trima razredima osnovne škole. Štoviše, pjevanje je jedna od središnjih aktivnosti. Pjevanjem se djeca najlakše izražavaju te ih ono čini zadovoljnima i sretnima. Kurikulum pridaje veliku ulogu pjevanju jer je u nižim razredima nepotrebno da se djecu opterećuje s teorijskim činjenicama, kao i glazbenim pismom (MZO/NN, 2019). Cilj je da se dijete zainteresira za predmet, a to će se svakako dogoditi ako mu se najprije predstave laganije aktivnosti, a zatim ga se u višim razredima osnovne i srednje škole upozna s drugim aktivnostima i činjenicama koje su kompleksnije i apstraktnije. Kako dijete prelazi u više razrede osnovne škole, tako se prema kurikulumu mijenjaju i aktivnosti, ciljevi i svrha predmeta Glazbene kulture. Pjevanje je i dalje podosta zastupljeno te učenici imaju prilike pjevati na svakom satu, no pažnja se pridaje i drugim aktivnostima poput upoznavanja s kulturom, običajima, glazbalima i plesovima drugih naroda iz neposredne blizine, ali i onih udaljenijih koji se nalaze na drugim kontinentima. Pjevanje više nije centralna aktivnost, već ga polako zamjenjuju druge aktivnosti koje su povezane uz slušanje glazbe i kontekst. Prelaskom u srednju školu, prema kurikulumu (MZO/NN, 2019), pjevanje postupno postaje sporedna aktivnost te se domena „Izražavanje glazbom i uz glazbu“ u stvari zamjenjuje domenom „Glazba u kontekstu“.

2.3.1. Pjevanje u okviru domene „Izražavanje glazbom i uz glazbu“

Pjevanje je, kako je prethodno opisano, najprisutnije u najranijim fazama djetetova obrazovanja. U kurikulumu (MZO/NN, 2019) su prisutne preporuke za odgojno-obrazovne ishode koji su raspisani na način da bi se učenicima tijekom nastave omogućio logičan slijed stjecanja znanja i umijeća. Kako bi se ostvario odgojno-obrazovni ishod povezan s aktivnošću pjevanja, preporuka je da učenik u svakom od prvih triju razreda nauči po deset pjesama. Pjesme slobodno odabire učitelj, na način da ih prilagođava dobi i sposobnosti učenika, ali i kontekstu koji će učenici upoznati putem obrade pjesme – taj se kontekst može odnositi na tematiku i/ili vrstu pjesme, upoznavanje određene kulture i tradicije, ili pak upoznavanje i razlikovanje određenih glazbeno-izražajnih sastavnica. Nakon toga učitelj uvježbava pjesme s

učenicima na način da im višestruko ponavlja pjesmu te ih potiče da pjevajući zapamte pjesmu napamet. Naglasak je na usklađivanju vlastitog pjevanja s pjevanjem ostalih učenika u razredu. U četvrtom se razredu mijenja količina pjesama (s deset na petnaest) koje učenik mora naučiti kako bi se ostvario odgojno-obrazovni ishod. Također, više se pažnje pridaje tomu da učenik samostalno izvodi određene pjesme, brojalice i glazbene igre te pritom, u nekoj mjeri, uvažava pravila kulture pjevanja, intonaciju, ritam i tekst. Prelaskom u više razrede osnovne škole ciljevi pjevanja ostaju isti, a odnose se na to da učenici pjevaju tradicijske pjesme iz Hrvatske i svijeta i da se pritom pridržavaju „pravila“ intonacije, ritma i teksta. Odgojno-obrazovni ishod i dalje postavlja zahtjev od petnaest pjesama (peti i šesti razred), dok se broj pjesama ponovno smanjuje na deset u posljednja dva razreda (sedmi i osmi razred). To se može objasniti time što se po završetku osnovne škole više pažnje posvećuje i drugim aktivnostima.

Nakon završetka osnovne škole mnogi učenici više nemaju doticaj s nastavom glazbe, s obzirom na to da ista nije predviđena u kurikulumu pojedinih srednjih škola. Nastava Glazbene umjetnosti svakako se odvija u gimnazijama, a ovisno o vrsti gimnazije, postoji četverogodišnji i dvogodišnji program. Domena „Izražavanja glazbom i uz glazbu“, a samim time i pjevanje, nije toliko zastupljena kao u osnovnoj školi. Do izražaja dolazi domena „Slušanje i upoznavanje glazbe“, gdje se učenicima postavljaju nešto kompleksniji izazovi u odnosu na više razrede osnovne škole. Prema novom kurikulumu (MZO/NN, 2019), predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost prvi su put povezani, što je u svakom slučaju pozitivno za razvoj učenika. Nadalje, na važnosti dobiva domena „Glazba u kontekstu“, koja je za učenike postala značajnijom tek prema kraju osnovnoškolske razine obrazovanja. Može se zaključiti da se u srednjoj školi ove dvije domene uspješno nadopunjuju, dok je izvođenje glazbe prepušteno volji i afinitetima nastavnika i učenika.

2.3.2. Upoznavanje pjesama u okviru domene „Glazba u kontekstu“

Može se ustanoviti da je domena „Glazba u kontekstu“ važna kako bi učenici smjestili pojedinu glazbu u društveno-povijesni i kulturni kontekst. Bez obzira na manju zastupljenost ove domene u početku učenja, ne može se reći da ona nema određenu ulogu i u tom periodu, posebice u gotovo neprimjetnom procesu pripremanja učenika za holističko poimanje glazbe kao fenomena. Učenik na osnovu slušanja glazbe i pjevanja pjesama prepoznaje različite uloge glazbe te počinje razlikovati pojedine vrste pjesama. Učenici

upoznaju glazbu, pjesme i plesove svoga zavičaja te na taj način postaju svjesni tradicije i kulture u svojoj okolini. Kasnije postupno, ali još uvijek uz pomoć drugih dviju domena, „Glazba u kontekstu“ dobiva veći značaj pa se tako već u petom i šestom razredu osnovne škole učenici upoznaju s pjesmama preostalih regija Republike Hrvatske, što uključuje i glazbu manjinskih kultura. Učenici su u tim razredima sposobni samostalno opisati i usporediti obilježja klasične, tradicijske i popularne pjesme. U sedmom i osmom razredu se učenici upoznaju s pjesmama drugih europskih naroda i geografski udaljenijih naroda poput naroda Afrike, Južne i Sjeverne Amerike i Azije. Tijekom srednjoškolskoga obrazovanja, učenici će dobiti više informacija o samoj povijesti glazbe, razdobljima stvaralaštva, izvođačkim sastavima i glazbeno-scenskim vrstama te dobiti mogućnost da usporede na koji se način isprepliću glazbena umjetnost i društveno-povijesni i kulturni razvoj.

2.3.3. Pristup pjevanju u različitim odgojno-obrazovnim ciklusima

Nastava glazbe se prema kurikulumu (MZO/NN, 2019) dijeli na pet odgojno-obrazovnih ciklusa. Podjela na cikluse se, naravno, ne odnosi isključivo na nastavu glazbe, nego na sve školske predmete, a u okviru nastave glazbe ciklusi omogućuju promjenu težišta među navedenim domenama. Osnovnoškolsko obrazovanje podijeljeno je na tri ciklusa, dok se preostala dva ciklusa odnose na srednjoškolsku razinu. U prvom odgojno-obrazovnom ciklusu, koji se odnosi na prvi i drugi razred, najzastupljenije su domene „Slušanje i upoznavanje glazbe“ te „Izražavanje glazbom i uz glazbu“. Učitelj tim dvjema domenama učenike uvodi u svijet glazbe. Pristupanje pjesmi i pjevanju prvenstveno bi se trebalo provoditi metodama koje su pristupačne i zanimljive djeci, poput igara, glazbenih zagonetki, ozvučenih priča u kojima djeca sama izmišljaju melodiju i ritam za određenu priču, te rada s različitim glazbalima. Igra je važna za formiranje ličnosti te je pogodna za odgoj i obrazovanje djeteta. Igranjem se razvija osjećaj za ritam koji je bitan u psihofizičkom, ali i u glazbenom (umjetničkom) razvoju (Marić i Goran, 2012). Pjevanje i pjesme vrlo lako se uklapaju u razne dječje igre, ali i druge vrste zabavnih aktivnosti poput predstava, igrokaza i priredbi koje mogu potaknuti zainteresiranost djece (Herljević, Posokhova 2007). Djeca u tim igrama slijede određena pravila, uspostavljaju odnose, komuniciraju s drugom djecom te samim time postaju samostalnija i slobodnija. Glazbenu igru s pjevanjem možemo popratiti tjeloglazbom, pokretima i plesovima. Pokreti koji su karakteristični su hod, trk, poskoci i kretnje ruku. Za početak se odabiru pjesme laganijeg tempa kako bi ih djeca mogla popratiti pokretima. Učitelj bi trebao procijeniti svoj razred i mogućnosti učenika te prema tomu prilagoditi glazbenu igru i pokrete koje bi ona sadržavala.

Za uspješno izvođenje igre učitelj mora napraviti dobru pripremu, poznavati pravila i potom ih dobro predstaviti učenicima te izraditi određene rekvizite koji će igru učiniti još kreativnijom (Manasteriotti, 1978). Za primjer nam može poslužiti *Igra traženja*. Učitelj jednog učenika – „tragača“ – izdvaja, daje mu figuricu pileta i šalje pred vrata učionice. Ostale učenike posloži u krug te jednom učeniku u ruku stavlja zrno kukuruza. Potom ulazi učenik koji je čekao pred vratima i ide od učenika do učenika u krugu te za to vrijeme pjeva pjesmu: „Molim zrno, ko-ko-da, hvala onom tko mi da!...“ (Herljević, Posokhova, 2007) „Tragač“ ponavlja pjesmu sve dok ne otkrije učenika koji zrno drži u ruci. Nakon što otkrije koji od učenika drži zrno, zauzima njegovo mjesto u krugu. Zatim pred vrata učionice odlazi onaj učenik kod kojega je do tog trena bilo zrno te on postaje „tragač“.

Opisana igra, kao i mnoge slične igre, ima svrhu razvoja govora i stvaranja osjećaja za tempo i ritam. Dijete preko ovakvih igara uči poštivati zadana pravila te se uči strpljivosti i kolegijalnosti. Iako većina djece rado sudjeluje u igrama, postoje i ona djeca koja ne žele sudjelovati. Važno je da se takvoj djeci dodijeli druga uloga, na primjer da pomognu pjevati ili da im se da zadatak promatrati druge prilikom izvođenja igre, a kad igra završi trebaju dati svoj sud o pjevanju ili igračima (Manasteriotti, 1978). Osim glazbenih igara koje su popraćene plesom i pokretima, djeca se mogu izraziti i crtanjem motiva koji se nalaze u naučenoj i otpjevanoj pjesmi. Djeci su zadatci poput crtanja vrlo zanimljivi, potiču njihovu kreativnost i razvoj mašte na višoj razini, a kao rezultat toga nastaju prava mala remek-djela.

Treći, četvrti i peti razred osnovne škole svrstava se u drugi odgojno-obrazovni ciklus (MZO/NN, 2019). Tijekom ovoga ciklusa učenike se potiče da ispune svoje pjevačke potencijale te da razviju svoje glazbene sposobnosti i kreativnost. Pjevanje i dalje ima vrlo veliku ulogu te se redovito primjenjuje u nastavi Glazbene kulture. Jedan od ciljeva je da učenici nauče uskladiti vlastitu izvedbu s izvedbom drugih učenika. Učenici su u drugom ciklusu zreliji i samim time spremniji za stjecanje novih znanja i vještina. Tako se u ovom ciklusu uči o osnovnim skupinama glazbala: glazbalima s tipkama, glazbalima sa žicama, puhačkim glazbalima i udaraljka. Neka glazbala, poput udaraljki, dijete još u prethodnom odgojno-obrazovnom ciklusu svira prilikom izvođenja glazbenih igara uz pjevanje. Pritom poštuje glazbeno-izražajne sastavnice: metar/mjeru, visinu tona, tempo i dinamiku, o kojima će dodatno naučiti tijekom ovoga odgojno-obrazovnog ciklusa. Uči se i o pjevačkim glasovima te se navode muški, ženski i dječji glas te njihove boje: duboki, srednje visoki i visoki muški i ženski glas. Pjesme koje se pjevaju u ovome ciklusu većinom su tradicijske pjesme iz Hrvatske i drugih dijelova svijeta. Uči se o tome da su u svijetu prisutne razlike te da svaki narod ima svoju

kulturu, a ta se kultura prenosi upravo u umjetnost pa na taj način i na pjesme koje se pjevaju u razredu. Učenik se detaljnije upućuje u tematiku pjesme, više se pažnje pridaje tomu da se objasni o čemu točno pjesma govori i koja je poruka otpjevane pjesme. Djeci je to često zanimljivo jer su im, u velikoj većini, to prvi koraci u upoznavanju svjetova i kultura koje nisu kao naša. Zbog toga je važno da taj prvi korak bude dobro popraćen od strane učitelja te da se učenicima pruže informacije koje ih zanimaju, drugim riječima, da učitelji dođu pripremljeni na sat Glazbene kulture.

Treći odgojno-obrazovni ciklus (MZO/NN, 2019) odnosi se na šesti, sedmi i osmi razred. U ovom su razdoblju sve domene logično povezane i međusobno se isprepliću. Putem slušanja i pjevanja pjesama dolazimo istovremeno i do toga što glazba predstavlja u određenom kontekstu. Učenici se upoznaju s nizom europskih tradicijskih pjesama, pjesmama manjinskih kultura i tradicijskom glazbom geografski udaljenih područja. Idealna je to prilika da se s učenicima povede rasprava o tome koji su aspekti slični u određenim pjesmama i kulturama, a po čemu se pak razlikuju. Prilika je to da se uz same pjesme učenicima predstave i važne osobe kao pripadnici određenog naroda i kulture, ali i važni događaji iz njihove povijesti. Na taj se način predmet Glazbena kultura uspješno povezuje s drugim predmetima i područjima kurikuluma, što pospješuje učenikovo cjelokupno znanje o svijetu. Ako učenike zanima određena kultura i s radoznalošću poprate sadržaj sata na kojemu se o njoj govorilo, sasvim je u redu da im tu kulturu približimo, primjerice, gledanjem kratkog videa o toj kulturi, čitanjem knjige koja spominje tu kulturu ili možda prezentacijom koju mogu izraditi učenici, samostalno ili timski. Pjevanje je i dalje prisutno, ali pitanje je kolika je motiviranost i želja učenika te o tome uvelike ovisi hoće li se ono – i u kolikoj mjeri – prakticirati tijekom nastave. Ovim odgojno-obrazovnim ciklusom završava osnovna škola te počinje srednjoškolsko obrazovanje.

U četvrtom i petom ciklusu (MZO/NN, 2019), koji se ostvaruju u srednjoj školi na predmetu Glazbena umjetnost, glazba se – ponajprije putem domene „Glazba u kontekstu“ – uspješno povezuje s književnošću, likovnom umjetnošću, poviješću i ostalim predmetima s kojima se može ostvariti smisljena korelacija. Multidisciplinarnost je idealna za razvijanje aktivnosti koje će uključivati pjevanje i pjesmu. Prilika je to da pjevanje bude češće i kvalitetnije zastupljeno u obrazovanju srednjoškolaca.

U nastavi Hrvatskog jezika i književnosti, moguće je zadati zadatak da učenici uglazbe određenu pjesmu koju su obrađivali na satu i na taj način pokažu svoju kreativnost. Pjesma i pjevanje se jednako tako uspješno mogu implementirati u nastavu stranih jezika i isto tako, strani se jezici mogu „pojaviti“ u nastavi glazbe. Svi polaze iz pretpostavke kako je zanimanje

učenika za pjevanje slabo te kako su oni usredotočeni na neke druge aktivnosti. Potrebno je organizirati razne glazbene radionice, osnovati glazbene sastave na razini škole ili zborove, više pažnje posvetiti onima koji se žele istaknuti kao solisti te im pružiti priliku da nastupaju i na taj način populariziraju glazbu. Jedna od mogućnosti je i da se prigodom blagdanskih dana, poput onih božićnih i novogodišnjih, učenicima preko razglasa reproduciraju božićne pjesme, kako bi se barem preko njih zainteresirali za pjevanje. Pitanje je koliko su zapravo pjesme koje obrađuju u srednjoj školi zanimljive tim učenicima. Priliku bi svakako trebalo dati žanrovima koji su bolje prihvaćeni kod mladih, a to su svakako popularna glazba, *rock*, strana glazba i glazba iz filmova i mjuzikala. To je područje kojim bi se moglo pobuditi zanimanje za pjevanje koje vrlo često nestane prelaskom u srednju školu.

2.3.4. Vrednovanje učeničkih postignuća

Kod vrednovanja učeničkih postignuća postoje tri temeljna pristupa: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog (MZO/NN, 2019). Pristup *vrednovanja za učenje* odvija se u procesu učenja i poučavanja i ima više uloga. Jedna od tih uloga je kvalitetna povratna informacija učeniku o tome koliko je uspješno usvojio neku vještinu – u ovom slučaju vještinu pjevanja. Druga uloga je da se učenik motivira za učenje ili svladavanje neke vještine, dok je učitelju to korisno kako bi u budućnosti eventualno prilagodio svoje planiranje i realiziranje nastavnoga procesa. Samim time što ćemo učeniku dati povratnu informaciju o njegovu pjevanju, stvorit ćemo i veću motiviranost učenika u budućim aktivnostima pjevanja. Kako se učenik bude više trudio i marljivo radio na svojoj vještini pjevanja, razvijati će i svoje glazbene sposobnosti u širem smislu. Također, pomoću naučenih pjesama, naučit će povezivati glazbu s ostalim predmetima i područjima kurikuluma. Vrednovanje za učenje ne rezultira ocjenom, nego ima za cilj dati informaciju učeniku o rezultatima njegova učenja i/ili usvajanja vještina. Tijekom cijelog tog procesa, učitelj će prikupljati podatke promatranjem i bilježenjem učenikove aktivnosti, na primjer koliko često pjeva, s kolikim zadovoljstvom i potiče li druge na pjevanje. Važno je da učitelj opaža učenika i njegove sposobnosti pjevanja tijekom individualnog, ali i skupnog pjevanja. Ako učenik ima vrlo dobro razvijenu vještinu pjevanja, svakako je potrebno razgovarati s njime i upoznati ga s mogućnostima usavršavanja, što uključuje i eventualno upisivanje glazbene škole.

Drugi pristup – *vrednovanje kao učenje* – temelji se na ideji da učenici sami uče putem vrednovanja (MZO/NN, 2019). To bi značilo da ih se aktivno uključuje u sam proces vrednovanja uz neizostavnu podršku učitelja. Vrednovanje kao učenje odnosi se na to da učenik

osvijesti razvoj vlastitih (glazbenih) kompetencija, odnosno – u ovom slučaju – kolike su njegove vokalne sposobnosti. Isto tako, učenik sam treba procijeniti koliko je bilo uspješno njegovo izvođenje određene pjesme te to izvođenje usporediti s izvedbom drugih učenika. Važno je da učenik dobro usvoji tekst pjesme i izvodi ga jasno i razgovijetno, a također se ne smije zanemariti izražajnost koja se postiže dinamičkim promjenama.

Vrednovanje naučenog, kao treći pristup vrednovanju, ima za svrhu procijeniti usvojenost odgojno-obrazovnih ishoda nakon određenog razdoblja učenja (MZO/NN, 2019). Najčešće se provodi periodično, nakon obrađivanja određene nastavne cjeline. U kurikulumu su navedeni odgojno-obrazovni ishodi koji se uzimaju u obzir prilikom vrednovanja naučenog. Razina usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda ne smije se protumačiti kao brojčana ocjena – razine su određene tako da opisuju postignuća učenika na kraju školske godine te ih učitelj ne može direktno preslikati na svako pojedino vrednovanje. To se posebno odnosi na aktivnost pjevanja, gdje je naglasak na sustavnom praćenju učenika tijekom cijele godine. Na primjer, u najnižim razredima je najvažnije da učitelj zainteresira i potakne učenike na pjevanje, da zapamte pjesme te usklade svoje pjevanje s drugom djecom. Kako dijete odrasta, počinje se gledati na koji način samostalno izvodi pjesmu, odnosno, uvažava li pravila kulture pjevanja, intonaciju, ritam i tekst, no to je samo putokaz i orijentir kako pristupiti pojedinom učeniku.

Učenici u pravilu vole izvoditi glazbu te im tu volju ne bi trebalo narušavati prestrogim praćenjem i vrednovanjem, već bi se ta aktivnost trebala odvijati prirodno. Tijekom cijelog tog procesa, učitelj će pratiti grupnu izvedbu cijeloga razreda, ali će se pokušati posvetiti individualno svakom učeniku u skladu s njegovim potrebama te pružiti povratne informacije i prijedloge za usvajanje određenog gradiva. Za pjevanje je generalno puno važniji proces od krajnjeg rezultata jer postignuća ovise o glazbenim sposobnostima svakog pojedinca. „Učenik ne može dobiti dobru ocjenu jer ne pjeva lijepo, kad to ovisi o (ne)sposobnosti za koju on nije ni kriv ni zaslužan, ili, zato što ne zna kako glasi G-durska ljestvica, kad je to beskorisno znanje (koje bi, podsjećamo, moralo biti vještina), ili zato što ne zna otpjevati pjesmu *Miš mi je polje popasel* (ili bilo koju drugu pjesmu), kad „znati otpjevati neku pjesmu“ nije baš nikakav uvjet niti dokaz glazbene obrazovanosti, ni glazbene kulture, itd.“ (Rojko, 2012:135). Riječi autora s kojima se možemo složiti ukazuju na to da se prvenstveno ocjenjuje zalaganje, uključenost i aktivnost učenika, a ne njegove glazbene/vokalne/reproduktivne sposobnosti. Iako je to nažalost praksa pojedinih učitelja, učenicima se nikako ne bi smjela dati loša ocjena na temelju nepreciznoga ili intonacijski „nečistog“ pjevanja. S druge strane, svakog je učenika potrebno lijepim riječima motivirati za daljnji napredak.

3. VRSTE PJESAMA

Kada govorimo o vrsti pjesama, odnosno kategorizaciji istih, možemo se složiti kako postoji mnogo načina i kategorija u koje ih možemo rasporediti. Autorica Radočaj-Jerković (2017) ponudila je kategorizaciju pjesama sadržanih u udžbenicima glazbene kulture prema dvije kategorije: podrijetlu pjesama te prema sadržaju i funkcionalnoj namjeni pjesama. Prema podrijetlu, pjesme se mogu razvrstati na narodne pjesme koje obuhvaćaju hrvatske i strane narodne pjesme, zatim na umjetničke pjesme hrvatskih i stranih skladatelja te popularno-zabavne pjesme: hrvatske popularne pjesme za odrasle, strane popularne pjesme za odrasle, dječje popularne pjesme iz filmova, predstava i tv emisija i dječje zabavne pjesme (Radočaj-Jerković, 2017). Prema sadržaju i funkcionalnoj namjeni, pjesme je moguće kategorizirati na: prigodne pjesme i didaktičko-funkcionalne pjesme. Prigodne pjesme dijele se na prigodne blagdanske pjesme (božićne, uskrсне, pjesme za Majčin dan...), pjesme koje prate promjenu godišnjih doba i domoljubne pjesme. Didaktičko-funkcionalne pjesme autorica dijeli na pjesme kojima se demonstriraju ili uvježbavaju glazbene pojave, pjesme koje promoviraju odgojne pouke, duhovne pjesme, glazbene igre i kanone (Radočaj-Jerković, 2017). Spomenuta kategorizacija korištena je kao predložak kod odabira vrsta pjesama obrađenih u diplomskom radu uz vrste pjesama prema vlastitom odabiru.

Pjesme se mogu razlikovati po brojnim aspektima (tablica 1), o čemu će ovisiti i njihova obrada u odgojno-obrazovnom kontekstu. Prvi aspekt na koji će učenici reagirati je svakako sveopći karakter pjesme pa će za određene pjesme zaključiti da su „vedrog“ odnosno „tužnog“ tona. Kultura u kojoj je pjesma nastala, što se posebice odnosi na tradicijske pjesme, uvelike utječe na ritamsku, melodijsku i harmonijsku konstrukciju, kao i na odnos glazbe i teksta. Nadalje, možemo govoriti o raznovrsnosti tematike koja može obuhvaćati čitav raspon tema, od ljubavi prema domovini pa do osjećaja prema određenoj osobi. S obzirom na tematiku i na publiku kojoj je pjesma namijenjena, postoji veliki broj različitih vrsta pjesama. Neke pjesme – poput brojalica, uspavanki i dječjih pjesama – namijenjene su najmlađima te imaju za cilj potaknuti djecu da se zainteresiraju za glazbu. Takve pjesme nerijetko imaju izraziti pedagoško-didaktički značaj: djeca razvijaju svoje glazbene sposobnosti, ali i ostale kompetencije – tekstovi pjesama i brojalica često su pisani sa svrhom uvježbavanja izgovora/pjevanja određenih vokala i konsonanata. U melodijsko-ritamskom smislu, ovakve pjesme u pravilu nisu zahtjevne, lako se pamte i izvode, a primarni im je cilj da se dijete zabavlja učeći.

Drugu skupinu čine pjesme poput budnica, himni i oda. Njima se želi potaknuti ljude da budu nacionalno osviješteni te ponosni na svoju državu i narod. Ove pjesme nose snažne i ohrabrujuće poruke, a u prošlosti su često služile i kao dokaz nacionalnog identiteta. Nadalje, umjetničke pjesme (treća skupina) one su pjesme koje imaju svojega skladatelja pa se još nazivaju i autorskima, za razliku od tradicijskih pjesama (četvrta skupina). Posljednju, petu skupinu čine pjesme iz igranih i crtanih filmova te mjuzikala, koji su u današnje vrijeme sve popularniji. S obzirom na to da učenici u pravilu vole filmove, ali i glazbeno-scenske izvedbe poput mjuzikla, izvedba ove skupine pjesama ih može dodatno motivirati, što uključuje češće odlaske na glazbeno-kulturne događaje, ali i ozbiljnije bavljenje glazbom.

Tablica 1. Kategorije/vrste pjesama obrađenih u diplomskom radu

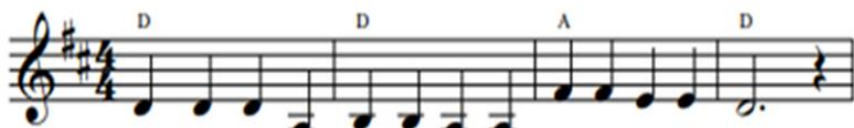
kategorija/vrsta pjesme	opća obilježja
dječja pjesma	<i>pjesme tematikom prilagođene djeci</i>
uspavanka	<i>kratke pjesme umirujuće melodije</i>
tradicijska pjesma	<i>nastala u narodu, očuvana prenošenjem s koljena na koljeno</i>
himna	<i>izvodi se u nečiju čast i slavu</i>
oda	<i>posvećena značajnim događajima ili osobama</i>
budnica	<i>potiče nacionalne osjećaje</i>
umjetnička pjesma	<i>odražava misli skladatelja</i>
brojalica	<i>glazbeno-govorni oblik komunikacije</i>
glazba iz mjuzikla i filma	<i>prilagođene radnji i tematici filma</i>

3.1. Dječja pjesma

Kada govorimo o dječjim pjesmama, ne možemo dati previše složenu definiciju, doli one da su to pjesme koje su namijenjene djeci, a čija su tematika, melodija (opseg i kretanja) te ritam prilagođeni dječjem uzrastu. One u sebi često nose neku pouku ili poruku koja je lako shvatljiva djeci te dobi – na primjer – poruku o važnosti prijateljstva. Općenito se dječjim pjesmama posvećuje premalo pažnje u glazbenom odgoju, što je loše, jer je upravo ova skupina pjesama najprimjerenija za prvi susret djeteta s glazbom (Radica, 2015). Taj se susret događa već u najranijoj dobi, uz osluškivanje zvukova iz okoline, formiranje riječi te spontani pokret uz glazbu. Kako je prvi dojam uvijek važan zbog stvaranja stava o nečemu ili nekome, dječja pjesma bi trebala biti vedra, vesela, poletna, zanimljiva i pamtljiva, kako bi ju dijete na što bolji način prihvatilo i njome se zabavljalo, a samim time se i zainteresiralo za glazbu. Ona ne bi trebala imati širok raspon – opseg melodije trebao bi biti prilagođen dječjem glasu. Nekada su skladatelji dječjih pjesama skladali u visokim tonalitetima, no to se u zadnje vrijeme mijenja te se dječje pjesme moraju prilagođavati u niže tonalitete (Radica, 2015). To bi trebali znati i učitelji koji bi, unatoč tomu što je neka pjesma pisana u originalnom tonalitetu, trebali pjesmu prilagoditi u onaj tonalitet koji odgovara djeci. Ponekad skladatelji podcjenjuju ovu vrstu pjesama i ne žele ih skladati, ali zapravo je najveći izazov napisati i uglazbiti dobru dječju pjesmu koju će djeca dobro prihvatiti i voljeti pjevati. U dječjoj pjesmi potrebno je uravnotežiti glazbu i tekst (Radica, 2015). Tekst dječje pjesme ne mora imati prevelikog smisla, ali mora biti pamtljiv djeci. Najčešće se dječje pjesme baziraju na tome da slijede neku priču. Za primjer možemo spomenuti dječju pjesmu „Jutro na farmi“ (slika 1) u kojoj se nabrajaju sve životinje koje žive na toj farmi. Djeci je to zanimljivo i zbog toga lako pamte i rado pjevaju tu pjesmu. Dječje pjesme nemaju samo glazbenu namjenu, već je njihova namjena i da se djeca upoznaju sa svijetom koji ih okružuje i da vježbaju svoj govor i pamćenje. Dječje pjesme su često vedre i vesele pa potiču djecu da se gibaju u ritmu, plešu, plješću i stupaju, što je itekako poželjno za razvoj motoričkih vještina.

Jutro na farmi

(SAD)

1. Bli - zu je - dne ma - le far - me, i - ja, i - ja, o,
2. Ko - ka nam na zna - nje da - je, i - ja, i - ja, o,
3. Ma - ca još u ku - tu sa - nja, i - ja, i - ja, o,
4. Ko - za ju - ri ka - o lju - ta, i - ja, i - ja, o,
5. Je - dno ma - lo pra - se tu je, i - ja, i - ja, o,
6. Još je šta - la i - za ku - će, i - ja, i - ja, o,

pri - je ne - go sun - ce sva - ne, i - ja, i - ja, o,
da je ju - tros snije - la ja - je, i - ja, i - ja, o, tu je
ka - ko ma - log mi - ša ga nja, i - ja, i - ja, o, tu je
bje - ži - te joj svi sa pu - ta, i - ja, i - ja, o, tu je
cije - li dan po bla - tu ru - je, i - ja, i - ja, o, tu je
a u šta - li kra - va mu - će, i - ja, i - ja, o, tu je

sva - ki dan, u i - sti sat, na ču - dan kon - cert zo - vu nas,
ko - ka, ___ ko - ka, ___ ko - ko, ___ ko - ka ___
ma - ca, ___ ma - ca, ___ ma - ca, ___ ma - ca ___
ko - za, ___ ko - za, ___ ko - za, ___ ko - za ___
pra - se, ___ pra - se, ___ pra - se, ___ pra - se ___
kra - va, ko - ka, ma - ca, ___ ko - za, ___ pra - se ___

sta - nov - ni - ci ma - le far - me, i - ja, i - ja, o.

Slika 1. Dječja pjesma Jutro na farmi
izvor: <https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/c5612147-7e42-4d1c-8333-e8d1e19dbccf>
(datum pristupa: 20. travnja 2022.)

3.2. Uspavanka

Za bolje shvaćanje učinka, ali i cjelokupnog značaja uspavanke kao posebnog tipa pjesme, dobro je prisjetiti se razdoblja najranije mladosti, dok su nas majke, očevi ili naši bližnji znali nositi u naručju. Ponekad je to bilo zato što nas je bilo potrebno umiriti, ponekad nam je godilo čuvanje u naručju, a ponekad nas je trebalo uspavati. U većini tih slučajeva, često su nam znali pjevušiti pjesme koje su nam ostale u sjećanju te ih izrazito dobro pamtimo i danas. Najčešće su to bile upravo uspavanke. Uspavanke su kratke, lako pamtljive pjesme umirujuće melodije, nježnog ugođaja te mirnog i jednoličnog ritma⁶. Takve su upravo zbog toga kako bi umirile dijete, kako bi ga opustile. Imaju smirujući učinak te pomažu djetetu utonuti u san. Uspavanke nisu nastale u novije vrijeme. One imaju svoje početke još u dalekoj prošlosti te su se također, kao i tradicijske pjesme, prenosile s koljena na koljeno. Kao takve, trebali bismo ih čuvati od zaborava te prenositi na iduće generacije. Uspavanka Johannesa Brahmsa „Laku noć“ (slika 2) jedan je od najpoznatijih primjera uspavanke. Ovu uspavanku karakterizira umjeren tempo u tročetvrtinskoj mjeri te umirujuća melodija koja za pjevanje nije zahtjevna jer opseg tonova nije velik. Skokovi unutar melodije su logični – postoji jedan skok za oktavu te niz manjih skokova od terce i skokova po trozvucima glavnih akorda. Tekst uspavanke je lako pamtljiv te je prožet motivima spavanja, noći i snova. Uz aktivnost pjevanja, uspavanka se može kombinirati i laganim plesnim pokretima valcera.

⁶ <https://proleksis.lzmk.hr/49721/> (pristup: 22. travnja 2022.)

Laku noć

Moderato

Johannes Brahms

1. La - ku noć vam, svu noć, sad sno - vi će doć, i
2. Sni - vaj, sa - njaj, daj spi dok maj - ka ti bdi. Čuj

la - ga - ni san, jer ne - stat će dan. La - ku
pti - či - ce poj, ti dje - ča - će moj.

noć, sni - vaj sne, slu - šaj pje - smi - ce te, sni - vaj

san, la - ku noć, sa - da sa - nje će doć.

Pripjev

Slika 1. Primjer uspavanke, „Laku noć“
izvor: https://www.profil-klett.hr/system/files/repozitorij/pdf/pjesmarica_web.pdf
(datum pristupa: 22. travnja 2022.)

3.3. Tradicijska pjesma

Tradicijska pjesma je pjesma koja je nastala u narodu, prenosila se usmenom predajom iz generacije u generaciju te još uvijek postoji i kao takva se izvodi. Ono što je vrlo zanimljivo jest da svaka tradicijska pjesma ima nekoliko verzija izvedbe, upravo zato što se učila usmenom predajom. Prenošnjem na taj način, svatko je mogao nešto nadodati ili izostaviti. Starije generacije, naše prabake i pradjedovi, pa čak i neke bake i djedovi, znaju da se nekada pjevalo u polju dok su se odvijali određeni radovi, prilikom berbe vinove loze ili kukuruza te drugih plodova zemlje. Također, okupljali su se spontano tijekom dugih zimskih noći u nečijoj kući kako bi skratili večer te su znali svoje druženje uveličati pjesmom. Pjesmom su obilježavali njima važne događaje, blagdane i razne druge prigode. Osim što su tradicijske pjesme nastale na okupljanjima po kućama i spontanom izražajem tijekom rada na poljima, nastale su i u crkvi. Crkvene pjesmarice nisu svugdje bile zastupljene i narod s njima nije bio upoznat pa se i na misnim slavljinama vrlo često improviziralo. Da nije bilo sakupljača narodnog blaga, pitanje je što bismo danas imali od tradicijskih napjeva, plesova i običaja jer se tradicija sve manje i manje prenosi iz generacije u generaciju. Naši najpoznatiji sakupljači i etnomuzikolozi bili su: (1) Franjo Ksaver Kuhač od kojega je sve i krenulo, (2) Vinko Žganec, koji je sakupio više od 25 tisuća narodnih popijevki iz Međimurja i ostalih krajeva Hrvatske te (3) Jerko Bezić.

Tradicijske pjesme, naravno, postoje svugdje u svijetu, ali uz njih se vežu i posebni načini pjevanja te jedinstveni plesovi. U nastavku slijedi prikaz nekoliko europskih država (tablica 2): Austrija, Švedska, Slovenija, Švicarska, Mađarska, Slovačka, Njemačka, Mađarska, Makedonija i Rusija. Odabrane su ove zemlje zbog toga što se u glazbenom obrazovanju djeca upoznaju s tradicijskim pjesmama tih zemalja te se svi navedeni primjeri pjesama nalaze u udžbenicima za predmet Glazbena kultura.

Tablica 2. Tradicijske pjesme, pjevanje, plesovi i glazbala europskih zemalja

država	primjer tradicijske pjesme	karakterističan način pjevanja	karakterističan ples	karakteristična glazbala
<i>Austrija</i>	„Prijateljstvo pravo“	jodlanje	ländler	klarinet, truba, harmonika, gitara, kontrabas
<i>Švedska</i>	„Na ples pođi“	pjevanje bez pratnje, dozivanje stoke (pastirska glazba)	polka	<i>nyckelharpa</i> , violina
<i>Slovenija</i>	„Sončekčezhribčekgre“	višeglasno, dvoglasno u terci ili sekstama	valcer, polka	harmonika, violina, flauta, bas, klarinet, rog, gitara
<i>Švicarska</i>	„Ode zima“	alpsko zazivanje, jodlanje, radosna vika	ländler	alpski rog, harmonika, cimbal
<i>Mađarska</i>	„Škripe kola“	jednoglasje	verbunkos, čardaš	violina, gardon, citra, cimbal, uzdužna flauta, organistrum
<i>Njemačka</i>	„Ptice se vraćaju“	jodlanje	ples schuhplattler	limena puhaća glazbala, harmonika
<i>Makedonija</i>	„Eleno, kerko Eleno“	dvoglasno pjevanje – glasoečko	makednosko kolo - kopačkata	uzdužna flauta, kaval, duduk i dvojanka, daire, def
<i>Rusija</i>	„Katjuša“	višeglasno	kazačok	balalajka

Prikaz sadrži po jednu tradicijsku pjesmu za pojedinu zemlju, karakterističan način pjevanja koji se njeguje u toj zemlji te tradicijske plesove i glazbala. Iako su sve navedene zemlje relativno blizu jedna drugoj, ipak postoje određene razlike, ali i sličnosti koje se odnose na tradicijsku glazbu. Možemo primijetiti kako su zemlje koje se nalaze pretežno u alpskim dijelovima slične po karakteristikama pa tako Švicarska, Njemačka, Austrija i Slovenija njeguju jodlanje, alpsko zazivanje te višeglasno pjevanje. Glede tradicijskih glazbala, za ove su zemlje karakteristična puhaća glazbala poput klarineta, trube, roga i alpskog roga. Također, karakteristični su harmonika, violina, gitara i kontrabas. Od plesova se ističu ländler, polka, valcer, a u Njemačkoj i specifičan ples *schuhplatter* u kojemu plesači prateći ritam udaraju u bedra, stopala, listove te se uz glazbu vrte i izvode skokove (Šulentić Begić, Begić, 2017). Zanimljivo je promatrati i zemlje iz naše blizine poput Makedonije i Mađarske i uvidjeti koliko su prisutne razlike između naše i njihove tradicijske glazbe. U Makedoniji je specifično dvoglasno, glasoečko pjevanje te je prisutan tradicijski ples u kolu – kopačkata. Prilikom izvođenja tradicijskih pjesama koriste se najčešće uzdužna flauta, kaval, duduk, dvojanka, daire

i def. U Mađarskoj se pak većinom pjeva jednoglasno te višeglasje nije prisutno u mađarskoj tradicijskoj glazbi (Šulentić Begić, Begić, 2017). Od plesova, pojavljuju se čardaš i verbunkos dok se za muziciranje koriste violina, gardon, citra, cimbali, uzdužna flauta, organistrum i gajde (Šulentić Begić i Begić, 2017). Na samom kraju prikaza nalaze se udaljenije zemlje – Švedska i Rusija. U Rusiji se tradicijske pjesme najčešće izvode višeglasno. Pratinja u tradicijskim pjesmama najčešće bude balalajka te se pleše tradicijski ples kazačok. Za razliku od svih ovdje navedenih načina pjevanja, Švedska je posebna po tome što se tradicijske pjesme najčešće pjevaju bez instrumentalne pratnje. Tradicijska glazbala u Švedskoj su *nyckelharpa* i violina, a najčešće se pleše polska. Možemo zaključiti da svaki narod ima specifične tradicijske načine pjevanja i plesove te glazbala koja prate ples i pjevanje. Neki su narodi sličniji, dok se drugi potpuno razlikuju jedni od drugih te je svakako korisno upoznati te sličnosti i razlike. To je zapravo i ono što se učenjem tradicijskih pjesama na satima Glazbene kulture želi postići.

Unatoč potrebi da se upoznaju druge kulture, pa tako i njihove tradicijske pjesme, velika bi se pozornost trebala posvetiti i tradicijskim, zavičajnim pjesmama diljem Republike Hrvatske. Tradicijske pjesme koje sam odabrala kao primjer su: „Lepe ti je Zagorje zelene“, „Lipe li su mlade Kaštelanke“ i „Moja diridika“ (slike 3, 4 i 5). Svaka od ovih pjesama smještena je u jednu regiju.

„Lepe ti je Zagorje zelene“ je tradicijska pjesma Hrvatskog zagorja. Pjesma na šaljiv način govori o putniku Janku koji putuje za Zagreb vlakom i pri tome nosi razne domaće proizvode. Pjesma ima umjereno brzi tempo i vedar karakter te je jednostavna za pjevati. Melodija vrlo brzo ulazi u uho, kretanje joj je većinom postepeno iako se unutar melodije pojavljuju manji skokovi od terce te jedan skok od sekste. Zbog tih karakteristika melodije, pjesma je često popularna među djecom, ali i u raznim glazbenim emisijama o tradicijskoj glazbi.

Lepe ti je Zagorje zelene

Hrvatsko zagorje

Andante

1. Le - pe ti je, le - pe ti je Za - gor - je ze - le - ne,
 2. Još je le - pše, još je le - pše od kad po go - ri - caj,
 3. Si - ra, pu - tra, vr - hnja, mle - ka, ja - jec i krum - pi - ra,
 4. Čim se se - dneš, čim se se - dneš već ma - ši - na ti - ra,
 5. Be - ži Jan - kec, be - ži Jan - kec, cug ti bu po - be - gel,
 6. Naj po - be - gne, naj po - be - gne, kar - ta mi je v že - pu,

5
 Za - gor - je ze - le - ne, Za - gor - je ze - le - ne,
 od kad po go - ri - caj, od kad po go - ri - caj,
 ja - jec i krum - pi - ra, ja - jec i krum - pi - ra,
 već ma - ši - na ti - ra, već ma - ši - na ti - ra,
 cug ti bu po - be - gel, cug ti bu po - be - gel,
 kar - ta mi je v že - pu, kar - ta mi je v že - pu,

9
 le - pe ti je, le - pe ti je Za - gor - je ze - le - ne
 još je le - pše, još je le - pše od kad po go - ri - caj
 si - ra, pu - tra, vr - hnja, mle - ka, ja - jec i krum - pi - ra,
 čim se se - dneš, čim se se - dneš već ma - ši - na ti - ra,
 be - ži Jan - kec, be - ži Jan - kec, cug ti bu po - be - gel,
 naj po - be - gne, naj po - be - gne, kar - ta mi je v že - pu,

13
 ve - se - le je vu njem sa - ki dan.
 ja - ke fu - čka čr - ni aj - zl - ban.
 vse to i - de v be - li Za - greb grad.
 pak te pe - la v be - li Za - greb grad.
 ne buš vi - del be - li Za - greb grad.
 pak bum vi - del be - li Za - greb grad.

Slika 3. Tradicijska pjesma iz Hrvatskog zagorja „Lepe ti je zagorje zelene“
 Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/aa99e39f-f8aa-4335-9c9b-f415662c364c>
 (datum pristupa: 25. travnja 2022.)

Sljedeća pjesma koju sam odabrala je tradicijska pjesma iz Dalmacije „Lipe li su mlade Kaštelanke“. Pjesma govori o ljepoti Kaštelanke te o djevojci Ani koja je izrazito lijepa, no unatoč njezinoj ljepoti i dalje ju ne žele trogirski momci. Pjesma se izvodi u brzom tempu, poletno. Lako je pamtljiva jer se kroz cijelu pjesmu proteže ista melodija koja se sastoji od svega osam taktova, ima jako malo skokova te joj je kretanje većinom postepeno, dok se tekst mijenja iz kitice u kiticu.

Lipe li su mlade Kaštelanke

Dalmacija

Allegro

mp

1. Li - pe li su mla - de Ka - šte - lan - ke,
 2. Ko - je no - se na ka - iš o - pan - ke,
 3. Fa - li - la se Ra - du - no - va A - ne,
 4. Da - je lip - še u No - vo - me ne - ma,
 5. U No - vo - me i o - ko - lo nje - ga,
 6. Za - lu - du joj sva nje - na li - po - ta,

li - pe li su, ro - je - na, mla - de Ka - šte - lan - ke.
 ko - je no - se, ro - je - na, na ka - iš o - pan - ke.
 fa - li - la se, ro - je - na, Ra - du - no - va A - ne.
 da - je lip - še, ro - je - na, u No - vo - me ne - ma.
 u No - vo - me, ro - je - na, i o - ko - lo nje - ga.
 kad je ne - će, ro - je - na, tro - gir - ska go - spo - da.

Slika 4. Tradicijska pjesma iz Dalmacije „Lipe li su mlade Kaštelanke“

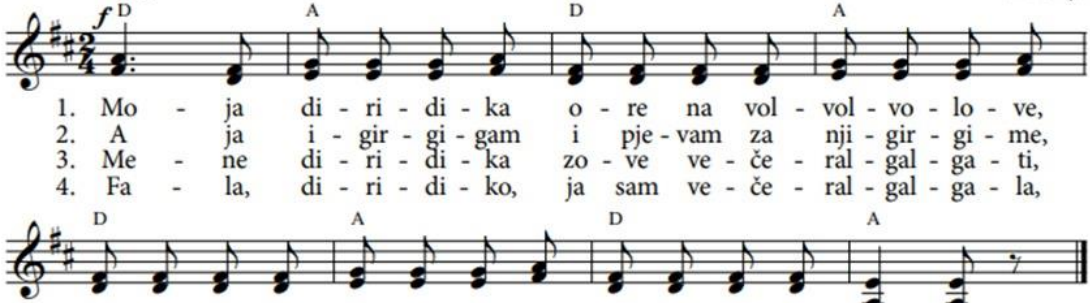
Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>

(datum pristupa: 25. travnja 2022.)

Kao treći primjer odabrala sam slavonsku tradicijsku pjesmu „Moja diridika“. Pjesma govori o tome kako žena zove diridiku – ljubav, voljenog muškarca, koji ore pomoću volova u polju, na večeru. On večeru odbija s izlikom da je već večerao. Pjesma se izvodi u vrlo brzom tempu i pogodna je za višeglasno pjevanje pa samim time i za zborsku izvedbu. Idealna je za podjelu na muške i ženske uloge jer je pjesma zapravo „razgovor“ između muškarca i žene pa bi muški članovi zbora mogli pjevati one dijelove koji se odnose na muškarca, dok bi ženske članice mogle pjevati dijelove koji se odnose na ženu. Pjesma se na neki način igra sa slogovima riječi na kraju svakog stiha, gdje se oni ponavljaju. Melodija nije skokovita, odvija se u okviru od samo četiri tona i pjeva se dvoglasno u tercama.

Moja diridika

Allegro Slavonija

1. Mo - ja di - ri - di - ka o - re na vol - vol - vo - lo - ve,
2. A - ja i - gir - gi - gam i pje - vam za nji - gir - gi - me,
3. Me - ne di - ri - di - ka zo - ve ve - če - ral - gal - ga - ti,
4. Fa - la, di - ri - di - ko, ja sam ve - če - ral - gal - ga - la,
o - re na vo - lo - ve, o - re na vo - lo - ve!
i pje - vam za nji - gir - gi - me, i pje - vam za nji - me!
zo - ve ve - če - ral - gal - ga - ti, zo - ve ve - če - ra - ti!
ja sam ve - če - ral - gal - ga - la, ja sam ve - če - ra - la!

Slika 2. Tradicijska pjesma iz Slavonije „Moja diridika“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>
(datum pristupa: 25. travnja 2022.)

3.4. Himna

Himna je vrsta pjesme koja se izvodi u nečiju čast ili slavu te prilikom svečanih prigoda.⁷ Himna je oduvijek bila jedan od najvažnijih nacionalnih simbola neke države, uz državnu zastavu i grb. Himna Republike Hrvatske (slika 6) napisana je od strane Antuna Mihanovića, a skladao ju je Josip Runjanin. Pod nazivom „Hrvatska domovina”, hrvatski narod ju je 1891. godine prihvatio i proglasio neslužbenom himnom hrvatskog naroda.⁸ Kasnije je tekst doživio određene preinake i osuvremenio se (Mratinić, 2011). Kada govorimo o himni Republike Hrvatske, djeca se od najranijih dana susreću s njome na raznim priredbama, proslavama, svečanostima i natjecanjima, što dodatno potiče njihovu zainteresiranost za tu vrstu pjesme. Kako se izvodi i na početku različitih školskih priredbi, najčešće upravo uz angažman djece, himna se detaljno obrađuje u nastavi Glazbene kulture, gdje se učenici susreću s njenim tekstom, načinom pjevanja i sa spoznajama o skladatelju i autoru teksta. Himna Republike

⁷ <https://proleksis.lzmk.hr/49721/> (pristup: 22. travnja 2022.)

⁸ <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/povijest-saborovanja/zanimljivosti/lijepa-nasa-domovino-put-od-stotinu-godina-do-statusa> (pristup: 22. travnja 2022.)

Hrvatske napisana je kao trodijelna pjesma s formalnom shemom A B A. Karakter izvedbe treba biti odlučan i svečan, a tempo umjeren. Melodija nema veliki opseg, odvija se u okviru oktave. Postepena je uz manje skokove od kvarte i terce. Prvi (A) dio izvodi se u nešto sporijem tempu dok se drugi (B) dio izvodi u nešto bržem te na kraju A dio ponovno u početnom, sporijem tempu. Glede dinamike, himna započinje *forte* te se cijelo vrijeme odvija kontrast *forte-piano*. U B dijelu dinamika je cijelo vrijeme *forte*. Prilikom ponavljanja prvog dijela, dinamika je *forte*, potom *piano* i prema kraju opet *forte*. Tekst se sastoji od dvije strofe, veliča ljepotu svih krajeva domovine, govori o slavnoj prošlosti i junaštvu. Kod obrade himne na satu Glazbene kulture važno je djecu upoznati sa svim glazbeno-izražajnim sastavnicama: tempom, dinamikom i načinom izvođenja, kako bi sami došli do zaključka o tome koliki značaj ima himna. Na satu će djeca himnu naučiti pjevati sa svim glazbeno-izražajnim sastavnicama i već tada će je djelomično zapamtiti. Kako je poželjno da se himna izvodi napamet, djeci se može za zadatak dati da ju kod kuće nauče napamet. Također, djecu trebamo upoznati s time u kojim se sve prilikama himna izvodi, kako se treba ponašati tijekom i nakon izvođenja himne.

Uz državnu himnu, postoje i himne koje se mogu odnositi na neko mjesto, klub, organizaciju ili udrugu, kao što je na primjer „Himna zadrugara“. Kao najbolji primjer u kakvim se prilikama izvode himne možemo navesti olimpijske igre ili nastupe reprezentacije. Himna se izvodi i sluša na dostojanstven, ponosan način, najčešće u stojećem položaju, kako bi se na taj način pokazalo dodatno poštovanje prema samoj državi i himni. Mnogi ljudi stavljaju i desnu ruku na svoje srce kako bi time istaknuli svoju ljubav prema domovini. Gledajući takav primjer kod odraslih, djeca ponekad slušaju i pjevaju himnu na opisani način. Također, valja napomenuti da se na svečanim priredbama nakon završetka izvedbe himne ne plješće već se ostaje u tišini dok se tijekom dodjela medalja zbog sportskog uspjeha može zapljeskati pobjedniku nakon izvođenja himne.

Lijepa naša domovino

Glazba: Josip Runjanin
Tekst: Antun Mihanović

Svečano

1. Lije - pa na - ša do-mo-vi - no, o j ju - na - čka ze-mljo mi - la.
2. Te - ci, Dra - vo, Sa - vo, te - ci, nit' ti Du - nav si - lu gu - bi.

Sta - re sla - ve, dje-do-vi - no, da bi va - zda sre-tna bi - la!
Si - nje mo - re, svije-tu re - ci, da svoj na - rod Hr-vat lju - bi!

Mi - la ka - no si nam sla - vna, mi - la si nam ti je - di - na,
Dok mu nji - ve sun - ce__ gri - je, dok mu hraš-će bu - ra vi - je,

mi - la ku - da si nam ra - vna, mi - la ku - da si pla-ni - na!
dok mu mr - tve gro-bak kri - je, dok mu ži - vo sr-ce bi - je!

Slika 3. Himna Republike Hrvatske „Lijepa našu domovino“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>
(datum pristupa: 27. travnja 2022.)

3.5. Oda

Riječ je o vrsti pjesme koja je po svojoj svrsi i načinu izvođenja slična himni. Oda je pjesma puna emocija koja se pjeva na svečanostima te je posvećena značajnim događajima, osobama te temama kao što su ljubav, domovina, božanstvo⁹. Nastala je iz korskih pjesama, a

⁹<https://www.lektire.hr/oda/>(pristup: 27. travnja 2022.)

iako je lirska pjesma, odiše svjetovnim karakterom. U Grčkoj se izvodila uz pratnju lire. Ludwig van Beethoven je 1923. godine uglazbio lirsku pjesmu naziva „Oda radosti“ Friedricha von Schillera, koju je pjesnik napisao 1785.godine, iznoseći svoj ideal bratstva među ljudima (slika 7). Pjesma se nalazi u veličanstvenoj 9.simfoniji Ludwiga van Beethovena u četvrtom, ujedno i finalnom stavku. Vijeće Europe je 1972.godine prihvatilo „Odu radosti“ za svoju himnu, a 1985.godine je ona, odlukom europskih čelnika, postala službenom himnom Europske unije¹⁰. Pjesma „Oda radosti“ napisana je u tonalitetu D-dura u obliku trodijelne pjesme formalne sheme A B A. Melodija ima postepen smjer kretanja, bez skokova. Jedini skok koji postoji unutar pjesme nalazi se u dvanaestom taktu s druge na treću dobu, skok u intervalu čiste kvinte prema dolje (e1-a). Upravo zbog tog postepenog kretanja melodije, pjesma se vrlo brzo nauči.

3.6. Budnica

„Budnica je vrsta uglazbljene domoljubne lirske pjesme koja potiče nacionalne osjećaje.“¹¹ Budnice su bile vrlo popularne tijekom razdoblja ilirskog pokreta među hrvatskim preporoditeljima. Jedna od najpoznatijih je svakako budnica Ljudevita Gaja „Horvatov sloga i zjedinjenje“. Budnice su bile pune rodoljublja te su ponosno isticale sve što je hrvatsko. Za cilj su imale probuditi nacionalnu svijest i shvaćanje da hrvatski narod ne treba biti pod tuđinskom vlašću, već isključivo pod svojom. Još jedna poznata budnica je pjesma „Prosto zrakom ptica leti“ Vatroslava Lisinskog (slika 8), za koju je tekst napisao Dmitrije Demeter, a prvotno se nazivala „Iz Zagorja od prastara“. Izvedena je na dočeku Ljudevita Gaja u Zagrebu. Budnica „Prosto zrakom ptica leti“ pisana je u tonalitetu D-dura kao trodijelna pjesma s tri različite periode, formalne sheme A B C. Melodija je skokovita, a njen opseg je u intervalu none. Na samom početku budnice nalazi se skok u intervalu čiste kvarte (a-d2) koji ujedno i karakterizira budnicu jer se često ponavlja unutar skladbe, gotovo u svakom taktu. Pojavljuju se i manji skokovi, oni od male ili velike terce te veći kao što je velika seksta. Zbog svoje skokovite melodije, potrebno je uložiti dosta truda u uvježbavanje kako bi se svi skokovi intonativno točno izveli.

¹⁰https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_hr(pristup: 27. travnja 2022.)

¹¹<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=9998>(pristup 02. svibnja 2022.)

Oda radosti

Glazba: Ludwig van Beethoven

Tekst: Friedrich Schiller

Allegro

D A D A

Ra - dost, div - ni dar Bo - žan - stva, dije - te po - lja ne - be - skih,
Sva - ki čov - jek ko - ji sre - ću vjer - nog pri - ja - telj - stva zna,

D A h A D

Tvo - jim ža - rom o - pi - je - ni stu - pa - mo do pra - ga tvog,
sva - ki ko - ji zna za lju - bav nek nam svoj pri - dru - ži glas,

A D A D A Fis H E A

kad nas Tvo - ja moć iz - mi - ri ne - stat_ mo - ra raz - rok sav, sva -
sve što mo - že jed - no_ bi - će na toj_ zem - lji svo - jim zvat, kom

D A D A D

- ki čov - jek brat je dru - gom tvoj kad div - ni slije - di put
_ to ni - je da - no bijed - nik taj za ra - dost ne - će znat.

Slika 4. „Oda radosti“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c8c2e1da-c7c5-4791-995c-0a563f7cb784>

(datum pristupa: 27. travnja 2022.)

obr. za mj. zbor i klavir
Emil Cossetto

Prosto zrakom ptica leti (1847.)

Iz Zagorja od prastara (1841.)

Dimitrija Demeter

Zagreb, 21.7.1811. - Zagreb, 24.6.1872.

Vatroslav Lisinski (Ignatius Fuchs)

Zagreb, 8.7.1819. - Zagreb, 31.5.1854.

The image shows a musical score for a four-part vocal ensemble (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and piano accompaniment. The score is in G major and 2/4 time. It consists of five systems of music. The first system has two vocal parts with lyrics: 1. Pro - sto zra - kom pti - ca le - ti, Pro - sto go - re zvi - jer pro - la - zi, 2. Znam da mo - ji pra - dje - di - vi Hr - va - ti su slav - ni - bi - li. The second system has two vocal parts with lyrics: 1. A ja da se lan - cim' spe - ti Dam tu - din - cu da me ga - zi? 2. A zar u - nuk da nji - ho - vi u rop - sko - mu stra - hu cvi - li?. The third system has two vocal parts with lyrics: Tko ne vo - li u - mrijet pri - je, U tom na - ša krv ne - bi - je!. The fourth system has two vocal parts with lyrics: Tko ne vo - li u - mrijet pri - je, U tom na - ša krv ne - bi - je!. The fifth system has two vocal parts with lyrics: Tko ne vo - li u - mrijet pri - je, U tom na - ša krv ne - bi - je!. The piano accompaniment is written in the bass clef and provides harmonic support for the vocal parts.

prepisao Krešimir Švenda

Slika 5. Primjer budnice „Prosto zrakom ptica leti“
Izvor: <https://musescore.com/user/42329/scores/6372934>
(datum pristupa: 2. svinja 2022.)

3.7. Umjetnička pjesma

Kako su tradicijske pjesme nastale u narodu, one opisuju pojedinu regiju u kojoj su nastale te karakter ljudi koji nastanjuju tu regiju. S druge strane, umjetnička pjesma odražava misli skladatelja te na neki način opisuje samu sebe. Kad kažemo da pjesma opisuje samu sebe, mislimo na to da je svaka umjetnička pjesma original koji se ne može zamijeniti, posjeduje vlastiti identitet u koji je autor unio svoje emocije i pretočio ih u glazbu. Umjetnička se pjesma razvija još od staroga vijeka. U Staroj Grčkoj glazba je imala veliki ugled i postojali su solistički i zbarski oblici pjevanja – pjevanje uz kitaru odnosno pjevanje uz aulos¹². U to doba bile su značajne ove vrste pjesama: pean (pjesma posvećena bogu Apolonu), ditiramb (pjesma u kojoj se iznosi oduševljenje prirodom i slave životne radosti), tren (naricaljka) i elegija, skolon (napitnica). Najznačajnija književno-glazbena forma bila je starogrčka tragedija koja je na vrhuncu renesanse dovela do nastanka opere¹³. Tako su se tijekom povijesti razvijali i drugi oblici umjetničkih pjesama. Većina umjetničkih pjesama u udžbenicima Glazbene kulture brojevi su iz opera ili opereta, samo što su napravljeni prepjevi te su pjesme prilagođene tako da ih djeca mogu naučiti i zapamtiti na satu. Jedan od primjera je i pjesma „Gle igre li krasne“ (njem. *DasKlingetsoherrlich*) iz opere „Čarobna frula“, skladatelja Wolfganga Amadeusa Mozarta (slika 9). Pjesma „Gle igre li krasne“ napisana je u obliku dvodijelne pjesme u tonalitetu D-dura. Opseg melodije je u okviru oktave. Melodija nije skokovita, većim dijelom se kreće postepeno, a postepenost na nekim mjestima prekida skok od terce. Melodija drugog dijela (B) melodijski je više izrađena dok ritam ostaje isti kao u prvom dijelu. Pomalo jednoličnu melodiju i ritam podižu pauze koje, kada se pjesma pjeva u tempu vivo (živo), daju pjesmi poseban efekt kod izvođenja.

Drugi primjer umjetničke pjesme je pjesma „Kad radost i veselja slast“ iz Kantate o selu, skladatelja Johanna Sebastian Bacha (slika 10). Oblik pjesme „Kad radost i veselja slast“ je trodijelan, formalne sheme A B A, pisan u tonalitetu D-dura. Opseg melodije ne prelazi oktavu te je melodija tijekom cijele pjesme postepena. Jedina iznimka je skok od čiste kvarte na početku drugog dijela (B). Kroz cijelu pjesmu, u ritmu ta-te, protežu se zaostajalice koje razbijaju monotoniju melodije. Ritam se sastoji od četvrtinki, polovinki s točkom te osminki.

¹²<https://hr.izzi.digital/DOS/74084/78848.html>(pristup: 02. svibnja 2022.)

¹³<https://hr.izzi.digital/DOS/74084/78848.html>(pristup: 02. svibnja 2022.)

Gle, igre li krasne

Wolfgang Amadeus Mozart

Vivo

p

1. Gle, i - gre li kra - sne, to ne čuh još ja! 1.-3. La - la,
 2. K'o zvon - ce kri - sta - la zvo - ni i - gra nam ta!
 3. Zar pre - stat to ne - će da l' i - tko to zna?

5

la - la - la, la - la - la - la, la - la - la, la. *mf* Čuj -
 Sad -
 To -

9

zvu - ke te ja - sne, tko još o - vo zna? 1.-3. La - la,
 ka - žem vam hva - la za tu pje - smu ja.
 pje - sma je sre - će, nju sad pje - vam ja. *mp*

13

la - la - la, la - la - la - la, la - la - la, la.

Slika 6. Primjer umjetničke pjesme „Gle, igre li krasne“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/aa99e39f-f8aa-4335-9c9b-f415662c364c>
 (datum pristupa: 5. svibnja 2022.)

Kad radost i veselja slast

Johann Sebastian Bach
 Prepjev: Truda Reich

Allegro

Kad. ra - dost i ve - se - lja slast tu mla - du re - se - grud, tad -

5

sva - ko - me će cvije - će cvast i sre - će bit će svud. U

9

ko - lo svak će ra - do poč i slije - dit pje - sme glas, jer -

13

mla - dost ta će br - zo proč, a sta - rost tra - žit nas.

Slika 7. Primjer umjetničke pjesme „Kad radost i veselja slast“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/17850fdd-d3e2-4e32-bf76-b4d5251da1c1>
 (datum pristupa: 5. svibnja 2022.)

3.8. Brojalica

Brojalice su glazbeno-govorni oblik kojim komuniciraju djeca rane i predškolske dobi (Marić i Goran, 2012). Često je to zanimljiv tekst s puno rime, što brojalici daje dodatni element ritmičnosti. Lako su pamtljive i vrlo se često mogu čuti na školskim hodnicima i igralištima, a često se prenose i od roditelja te od baka i djedova jer su i oni nekad izgovarali brojalice i ostale su im u sjećanju. Brojalice su jednostavne i lake, ali su unatoč tomu privlačne i pogodne za djecu od najranije dobi (Marić i Goran, 2012). Djeca brojalice često izvode i uz određene pokrete, pljeskanje, pokazivanjem prstom i slično. Na primjer, jedan igrač započinje brojalicu i počinje izgovarati tekst. Istovremeno kako izgovara tekst, pokazuje prstom prema ostalim igračima koji su poredani u krug. On na taj način ide u krug, sve dok ne dođe do zadnjeg sloga brojalice te onaj prema kojemu je usmjeren prst je zapravo i onaj na kojemu je brojalica završila. Taj na kojemu je brojalica završila najčešće ispada iz kruga te je on taj koji, na primjer, u igri skrivača prvi žmiri. Brojalica nije pretjerano glazbeno zahtjevna za djecu, najčešće se izgovara uz samo jedan ili dva tona koji su neodređene visine, a može se pjevati i jednostavnom melodijom koja se sastoji od tri ili četiri tona (Marić i Goran, 2012). Brojalice često nemaju preveliki smisao te mogu sadržavati razne izmišljene riječi, bitno je samo da su lako pamtljive te da imaju rime kako bi se lakše zapamtile, a zatim i lakše koristile u igri. Brojalice mogu imati višestruku korist za razvoj djece – izgovarajući tekst brojalice, nesvjesno vježbaju i svoj govor pa nije neobično ukoliko učenje brojalice rezultira i svladavanjem izgovora neke riječi ili slova s kojima inače imaju problema. Brojalice često potaknu i kreativnost pa su učenici motivirani sami izmisliti brojalicu, dodati novi dio postojećoj brojalici i/ili je nastaviti na svoj način. Ples i pokret uz brojalicu rezultirat će, dakako, razvojem motorike. Neke od najpoznatijih brojalica svakako su brojalice „Eci, peci, pec“ i „En, ten, tini“ (slike 11 i 12). Obje se brojalice odlikuju apstraktnim riječima/tekstom koji nema posebno značenje, ali ima veliku ulogu u usvajanju izgovora određenih glasova odnosno usvajanju određenih ritamskih struktura. Djeci je bitno da im brojalica uđe u uho i da si ju lako zapamte kako bi ju onda nadalje mogla koristiti i s njome se služiti u igri s drugom djecom. Obje navedene brojalice nisu teške za izvedbu. Idealno je da uz samo pjevanje ovih brojalica dijete plješće, pokazuje prstom ili se služi nekom udaraljkom. Ove dvije brojalice izrazito su popularne i često ih se može čuti u školama i vrtićima. Neke brojalice, kao što je to brojalica „Eci, peci, pec“, mogu se izvoditi samo na jednom tonu, a neke, poput „En, ten, tini“, imaju svoju melodiju.

Eci, peci, pec

E - ci, pe - ci, pec! Ti si ma - li zec,
a ja ma - la vje - ve - ri - ca, e - ci, pe - ci, pec!

Slika 8. Primjer brojalice „Eci, peci pec“
Izvor: „Zapjevajmo radosno“ autorice: LJ. Marić i LJ. Goran; str. 160.

En, ten, tini

Pero Gotovac

Brzo (Presto)

En - ten - ti - ni, sa - va - ra - ka ti - ni,
sa - va - ra - ka ti - ka - ta - ka, bi - ja ba - ja buf! buf!
U la - vo - ru vo - da buć - ka, pa - tka kve - či: "Kve - kve - kve!"
A u ba - ri ža - bac muć - ka i kre - ke - će: "Kre - kre - kre!"
Sko - či pa - tak da ga šče - pa, u - hva - ti ga za vrh re - pa.
En - ten - ti - ni, sa - va - ra - ka ti - ni, sa - va - ra - ka ti - ka - ta - ka,
bi - ja ba - ja, buf! Iz la - vo - ra vo - da: "Puf!" Lo - viš!

Slika 9. Primjer brojalice „En, ten, tini“
Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/aa99e39f-f8aa-4335-9c9b-f415662c364c>
(datum pristupa: 7. svibnja 2022.)

3.9. Glazba iz mjuzikla i filma

Da bi se prenijela potpuna emocija određenog umjetničkog ostvarenja, često se mora potražiti i drugo rješenje osim samih riječi. Istim se mišljenjem vode i mnogi filmski i kazališni redatelji, koji uvijek osmišljavaju inovativne načine kako da nadmaše jedan drugoga, ali i sami sebe. Iako postoje mnogi načini pobuđivanja interesa kod gledatelja, najučestaliji je i dalje glazba, a pjesma je – kao takva – najučinkovitiji prenositelj emocija i određene poruke. Glazba upotpunjuje film ili kazališnu predstavu te zadržava pozornost gledatelja na način da se preko pjesama još više poistovjećuju s radnjom filma/predstave i s glumcima. Veza glazbe, radnje i pokreta na poseban je način prisutna u crtanim filmovima, a možemo reći da je najintenzivnija u mjuziklu koji, kao glazbeno-scenska vrsta, bez glazbe ne može egzistirati. Glazba u svim navedenim umjetničkim ostvarenjima potiče gledatelja na aktivno proživljavanje sadržaja, koje je u suprotnosti s pasivnim, usputnim praćenjem.

Glazba najčešće služi podizanju atmosfere i dočaravanju dramatičnosti, a upravo zbog navedenih razloga dolazi do porasta popularnosti mjuzikla. Mjuzikl se sastoji od činova koji sadrže dijaloge te glazbenih dijelova koji se sastoje od pjevanja i plesa. Pjevni dijelovi mjuzikla nazivaju se *songovi* i često su po svojoj strukturi iznimno prepoznatljivi. Tako je, na primjer pjesma „Neka cijeli ovaj svijet“ vrlo popularna i neovisno o mjuziklu iz kojega proizlazi. Pjesmu će zasigurno prepoznati velik broj ljudi, no teže im je povezati da taj song dolazi iz mjuzikla „Jalta, Jalta“ skladatelja Alfija Kabilja. Kao primjer mjuzikla koji je stekao veliku popularnost u šezdesetim godinama prošlog stoljeća svakako je mjuzikl „Moje pjesme, moji snovi“ redatelja Roberta Wisea. Mjuzikl je iznimno dobro prihvaćen od strane kritičara i publike te je ostvario rekordnu zaradu, a priznat je i voljen i u današnje vrijeme. Najpoznatiji songovi iz tog mjuzikla, a to su pjesme poput „Runolista“ (slika 13) ili „Do-Re-Mi“ i danas se izvode u nastavi Glazbene kulture. U današnje vrijeme treba istaknuti i film redatelja Damiena Chazellea, pod nazivom „La, La, Land“. Osim same radnje i glume, u filmu se pojavljuju i brojne glazbene točke. Film je postigao veliki uspjeh i široko je prihvaćen diljem svijeta. Kao prilog tomu govori rekordnih četrnaest nominacija za *Oscara*. Upravo je pjesma „City Of Stars“ osvojila *Oscar* za najbolju originalnu pjesmu 2017. godine. Svima nam je dobro znana pjesma „Iznad duge“ (eng. *Somewhere over the rainbow*) iz filmskog mjuzikla „Čarobnjak iz Oza“ koji je snimljen prema istoimenoj bajci 1939. godine. „Iznad duge“ (slika 14) je proglašena najboljom originalnom pjesmom te je osvojila nagradu *Oscar*.

U filmovima se, dakle, glazba koristi kako bi dočarala lijepe i sretne trenutke, ali glazba se koristi i kad treba dočarati strah, ljutnju, strepnju, očaj. Bilo da kod nas izaziva osjećaj ugone ili osjećaj nelagode i napetosti tijekom gledanja filmova, moramo priznati da glazba daje posebnost svakom filmu te da se upravo putem glazbe gledateljima najbolje dočaravaju emocije.

Runolist (Edelweiss)

Andante R. Rodgers

G D G C G e a D

Ru - no - list, ru - no - list, o - ki - ćen snije - gom se smije - šiš.
E - del - weiss, e - del - weiss eve - ry mor - ning you greet me

G D G C G D G G

S po - gle - dom u pla - vi svod pla - nin - ske vr - ho - ve re - šiš.
small and white_ clean and bright you_ look hap - py to meet me.

D D G G C a D D

Go - re vi - so - ko ži - viš ti, di - vi - mo se te - bi svi.
Blossom of snow may you bloom and grow, bloom and grow for - e - ver.

G D G C G D G G

Ru - no - list, ru - no - list, sun - ce nek' vje - čno ti sja - ji.
E - del - weiss, e - del - weiss bless_ my home - land fo - re - ver.

Slika 10. Primjer pjesme iz mjuzikla i filma „Runolist“
Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>
(datum pristupa: 07. svibnja 2022.)

Iznad duge

(Over the Rainbow)

Glazba: Harold Arlen
Tekst: E. Y. Harburg

Andante

mf Znam za ze - mlju nad du - gom iz mog sna, ne - gdje
Znam za ze - mlju nad du - gom iz mog sna, na tom
Some - where o - ver the rain - bow way up high. There's a
Some - where o - ver the rain - bow skies are blue, and the

1. C 2. C

vi - so - ko iz - nad du - ge je ze - mlja ta. *P* Ja
pla - vo - me ne - bu ne - gdje je zam - lja ta.
land that I heard of once in a lul - la - by.
dreams that you dare to dream real - ly do come true. Some

je dnog da - na že - lim po - či u vi - si - ne o - bla - ci - ma bije - lim, ____
day I'll wish u - pon a star and wake up where the clouds are far be - hind me. ____
day

— jer ta - mo ne - ma bo - li, tu - ge; ti me če - kaš u vi - si - ni
— Where troub - les melt like le - mon drops, a - way a - bove a chim - ney tops, that's

iz - nad du - ge. U toj ze - mlji nad du - gom iz mog
where you'll find me. Some - where o - ver the rain - bow blue birds

sna, pla - ve pti - ce svud le - te, za - što ne mo - gu ja?
fly, bird fly o - ver the rain - bow, why then, oh why can't I?

Slika 11. Primjer pjesme iz mjuzikla i filma „Iznad duge“
Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>
(datum pristupa: 07. svibnja 2022.)

4. OBRADA PJESME U NASTAVI

U ovome poglavlju ću putem primjera ponuditi analizu pjesama koja obuhvaća oblik pjesme, opis kretanja melodije, harmonijsku pratnju (akorde), tempo i mjeru u kojoj je pjesma pisana. Također ću se osvrnuti na tekstove pjesama – opću tematiku/problematiku i radnju. Pokušat ću ponuditi nekoliko kreativnih i zanimljivih načina obrade pjesme na satu Glazbene kulture. Tamo gdje se spajaju uobičajene metode (glazbene igre, upotreba glazbala, višeglasno pjevanje) sa suvremenijim tehnikama (primjena računala, tableta, mobilnih telefona i digitalnih aplikacija) nastaje pravo obilje ideja i mogućnosti koje nam se nude kod obrade pjesama. Te ideje potrebno je prigrлити, prilagoditi ih interesima učenika i ponuditi im da odaberu koje od njih će im se svidjeti, a koje će manje voljeti i prakticirati.

Rojko (2004) je raspodijelio obradu pjesama na dva načina: po sluhu i po notama. Autor navodi kako će se obrada pjesama po sluhu koristiti u općeobrazovnim školama, dok će obrada pjesama po notama biti prisutna u glazbenim školama. Obrada pjesama po sluhu, prema Rojku (2004), uključuje demonstracija pjesme učiteljevim sviranjem i pjevanjem, iščitavanje teksata pjesme od strane učitelja i učenika, razgovor o pjesmi i njezinom sadržaju, učenje pjesme po dijelovima na način da učenici ponavljaju za učiteljem te zajedničko pjevanje pjesme u cijelosti. Obrada pjesme po notama uključuje: identifikaciju glazbenih elemenata poput tonaliteta i mjera, čitanja teksta, čitanja ritamskih slogova, čitanje solmizacijskim slogovima, pjevanje solmizacijom, pjevanje neutralnim slogom, pjevanje s tekстом te samu interpretaciju pjesme. Ova dva modela koja je naveo Rojko (2004) mogu se međusobno kombinirati. Bitna razlika između spomenutih modela je u samom cilju i svrsi obrade pjesama. Dok je u općeobrazovnim školama naglasak na usvajanju pjesame radi njezinog izvođenja, u glazbenoj školi naglasak je na usvajanju elemenata glazbene pismenosti preko učenja i pjevanja pjesama (Radočaj-Jerković, 2017).

4.1. Himna zadrugara

Pjesma „Himna zadrugara“ (glazba: Arsen Dedić – tekst: Drago Britvić) napisana je u F-duru u obliku trodijelne pjesme, formalne sheme A B A. Prvi dio (A) započinje predtaktom, nakon čega slijedi melodija koja je dosta skokovita, ali se ti skokovi često ponavljaju te ih je lako zapamtiti. Najčešći skok melodije koji se ponavlja je rastavljeni trozvuk F-dura, *mi-so-la-do-mi-mi*. Na kraju prvog završetka A dijela imamo skok *so-so-mi* nakon čega se melodija vraća

na početak, samo uz drugačiji tekst. Drugi završetak A dijela završava postepenim kretanjem melodije sa skokom na kraju fraze *mi-ti-do*, nakon čega slijedi drugi dio. Drugi dio (B) nema skokovitu melodiju već je suprotnost prvom dijelu. Melodija drugog dijela je postepena, nema skokova, smirenija je te nas priprema na ponavljanje prvoga dijela. Cijela je pjesma temeljena na glavnim stupnjevima F-dura.

Tekst pjesme pisan je književnim jezikom te nam donosi snažnu poruku zajedništva. Govori o tome kako možemo, kada se udružimo iz jedne iskre zapaliti vatru, iz kapi napraviti rijeku te da nema prepreke ako se „male ruke slože“ jer tada je sve moguće. „Himna zadrugara“ veže se uz film „Vlak u snijegu“ koji je nastao 1976. godine prema istoimenom romanu Mate Lovraka, a temeljen je na stvarnim događajima. „Glavni junaci priče su Draga, Ljuban i Pero koji putuju iz malog sela za veliki grad. Na povratku, vlak zapinje u snijegu te započinje njihova pustolovina¹⁴. Roman je prvotno naslovljen kao „Djeca Velikog Sela“¹⁵. Film je snimljen na području grada Zagreba, točnije Velikog Sela, te na pruzi Bjelovar – Kloštar Podravski, selu Grginac te selu Tomaš, a radnja filma vremenski je smještena u zimu 1935. godine.

Prije no što bi se započela sama obrada pjesme, učenike bismo mogli motivirati reprodukcijom kratkog isječka iz filma „Vlak u snijegu“ u kojemu je pjesma „Himna zadrugara“. Nakon toga bismo s njima razgovarali o isječku koji smo gledali, pitali ih jesu li pogledali film ili pročitali lektiru „Vlak u snijegu“. Ako jesu, popričali bismo s njima o dojmovima filma/lektire, što im je bilo najzanimljivije, koje su im se pjesme u filmu najviše svidjele. Kada bismo završili razgovor, krenuli bismo s obradom pjesme „Himna zadrugara“ (slika 15) na način da se prvo opustimo pomoću ciljano osmišljene vježbe disanja, primjerice imitiranjem puhanja svijeće ili mirisanja cvijeta. Potom bi uslijedilo kratko upjevavanje uzlaznim i silaznim kretanjem po tonovima ljestvice, uz izgovaranje/pjevanje tonova različitim slogovima ili glazbenom abecedom, ako je učenici znaju. Nakon što završimo s uvodnim dijelom kojim se tek priprema obrada pjesme, krećemo s demonstracijom pjesme „Himna zadrugara“ na način da učenicima prvo pročitamo tekst pjesme dio po dio te oni ponavljaju. Kada završimo s čitanjem teksta, slijedi demonstracija pjesme, gdje će učitelj otpjevati cijelu pjesmu uz pratnju na klaviru. Sada slijedi učenje pjesme igrom jeke – učitelj otpjeva jedan dio pjesme, učenici ponove za njim. Kada smo došli do kraja s parcijalnom obradom pjesme (učenjem dio po dio), pjevamo ju u cijelosti. Nakon što smo naučili pjesmu možemo je otpjevati na način solist – zbor te nam uz to mogu poslužiti i udaraljke na kojima bi učenici izvodili ritam.

¹⁴<https://www.bajke.hr/vlak-u-snijegu/> (pristup 05. veljače 2022.)

¹⁵<https://novosti.hr/10-6-1976-vlak-u-snijegu/> (pristup 05. veljače 2022.)

Naravno, potrebno je da učitelj prvo demonstrira način (ili nekoliko načina) izvedbe ritma, prije nego što to učine učenici. Uz ovu pjesmu idealno bi bilo uvježbati i prikladnu koreografiju. Pjesma govori o slozi pa bi česti motivi koreografije bili držanje za ruke ili rukovanje, kako bi se sloga na taj način vjerno prikazala. Kao još jedna aktivnost koja nam se pruža pri obradi ove pjesme, svakako je mogućnost da napravimo i izvedemo svoj mali mjuzikl. Učenicima bi se podijelile uloge kao u filmu i uvježbali bi tekst i pjesmu te bi se uprizorila scena iz već spomenutog filma u kojoj djeca svojim rukama razgrću snijeg i na taj način omogućavaju lokomotivi probijanje kroz nanos snijega. Učenici bi zajedno s učiteljima izrađivali rekvizite koji bi im trebali za mjuzikl. U ovom slučaju bila bi poželjna i suradnja između učitelja Hrvatskog jezika i Glazbene kulture, kako bi na pravilan način obradili i tekst koji bi učenici izgovarali, ali i izvođenje pjesme. Mjuzikl bi zatim mogli izvesti na školskoj priredbi. Kao još jedan zanimljiv način obrade pjesme, nameće se pisanje zajedničke pjesme ili priče koja će govoriti o slozi i prijateljstvu ili oslikavanje motiva iz pjesme. Vjerujem kako bi ove aktivnosti učenicima bile zanimljive i urodile bi kreativnim literarnim i likovnim radovima.

Himna zadrugara

(Arsen Dedić – Drago Britvić)

1. Kad se mno - go ma - lih slo - ži, tad se
i - skra po - žar skri - va, kap do
sna - ga sto - put mno - ži, a to zna - či da smo
ka - pi rije - ka bi - va, haj - de za - to svi u
ja - či, kad se sku - pi - mo u zbor. Ma - la
ja - to,
ka - o vrap - ci živ, živ, živ. Kad se ma - le, ru - ke
slo - že, sve se mo - že, sve se mo - že. Kad se...

Chords: F, B, F, F, B, C, C, C⁷, ¹C, F, ²C⁷, F, Fine, B, F, G₇, C, D.S. al Fine

Slika 12. „Himna zadrugara“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/c5612147-7e42-4d1c-8333-e8d1e19dbccf>
(datum pristupa: 05. veljače 2022.)

4.2. Radost svijetu

Uz pjesmu „Hark the herald Angels sing“, „Joy to the world“ (hrv. „Radost svijetu“) je najstarija božićna pjesma, a obje su pjesme nastale 1700–tih¹⁶. Melodija pjesme „Radost svijetu“ napisana je u tonalitetu C-dura i raspon melodije nije veći od oktave. Napisana je u četveročetvrtinskoj mjeri, tempo u kojemu bi se trebala izvoditi je *allegro*, a melodija je postepena gotovo u cijeloj pjesmi. Unutar pjesme su samo dva skoka i to jedan skok u rasponu sekste(*mi – do*), a drugi skok je skok za oktavu (*do – do*). Pjesma je napisana u strofnom obliku i temeljena je na glavnim stupnjevima C-dura. „Radost svijetu“ je božićna pjesma izvorno napisana na engleskom jeziku. Tekst je napisao Isaac Watts prema psalmu iz Biblije. U Hrvatskoj postoji više prepjeva te pjesme, a zanimljivo je da je prepjev svugdje različit (slike 16 i 17).

Kako je ovo božićna pjesma i uči se u božićno vrijeme, učenicima bismo prije same obrade pjesme mogli ponuditi kratki kviz o Božiću, božićnim pjesmama i običajima. Kviz bismo napravili pomoću programa na internetu te bi ga učenici rješavali na tabletima ili računalima u informatičkoj učionici. Druga mogućnost je da se održi malo natjecanje u poznavanju božićnih pjesama. Kako bi natjecanje bilo još zanimljivije, podijelili bismo učenike u nekoliko grupa te bi se one međusobno natjecale. Natjecanje bi se moglo sastojati od toga da se djeci reproducira određena pjesma pa oni moraju prepoznati o kojoj je pjesmi riječ ili da zajedno nastave pjevati božićnu pjesmu gdje je učitelj prekine. Točni odgovori bi se mogli bodovati, što bi rezultiralo pobjednikom ili pobjedničkom skupinom učenika, uz moguću dodjelu „glavne“ odnosno „utješnih“ nagrada. To bi mogao biti sjajan uvod u obradu ove pjesme, koji bi učenike zaista zainteresirao za učenje nove božićne pjesme.

Obradu pjesme započeli bismo reproduciranjem snimke obrade nekog zbora. Nakon što bi učenici prvi put odlušali pjesmu, postavili bismo im nekoliko pitanja:

- Poznaju li pjesmu otprije i ako da, odakle im je poznata?
- Gdje su je sve do sada čuli?
- Jesu li je možda imali priliku i izvoditi?

Nakon kraćeg razgovora, krenuli bismo s čitanjem teksta na engleskom jeziku. Učitelj prozove jednog učenika/učenicu te zamoli da pročita tekst pjesme. Nakon toga kreće s

¹⁶<https://muzikaito.hr/zanimljivosti-vezane-uz-bozicne-pjesme/>(pristup 05. veljače 2022.)

demonstracijom pjesme u vlastitom izvođenju. Kako je pjesma kratka, učitelj može otpjevati i nakon toga zamoliti učenike da ponove za njim, za početak možda samo sa slogovima *na* (neutralni slog). Nakon što su je otpjevali sa slogovima pjesmu pjevaju prvo na engleskom jeziku, a kada su je otpjevali na engleskom jeziku, pjesmu pjevaju na hrvatskom jeziku. Ako na raspolaganju postoje udaraljke, bilo bi zgodno podijeliti učenike u dvije grupe te odabrati nekoga da bude dirigent. Jedna grupa učenika bi izvodila pjesmu, druga grupa učenika bi glumila orkestar svirajući na udaraljka, a odabrani učenik bi dirigirao. Također, ako u razredu imamo učenike koji znaju svirati neko glazbalo, na primjer gitaru, tamburu ili klavir, možemo im dati zadatak da za idući sat nauče svirati pjesmu. Ponovili bismo sličan postupak kao na prethodnom satu, uz učenika-solista ili nekoliko učenika-svirača u ulozi orkestra. Takav se način rada, uz opisanu „podjelu uloga“, može iskoristiti i u izvannastavnoj aktivnosti Zbora te izvesti na božićnoj priredbi škole.

Radost svijetu

Georg Friedrich Händel
Prepjev: N. N.

Poletno (Allegro)

Ra - dost i sre - ća sad su tu, na Ze - mlju sti - že Kralj. I
Joy to the world the Lord is come, let earth re - ceive her King! Let

9 ne - ka sr - ce sva - ko sad pri - hva - ti Ga la - ko. Nek'
e - very heart pre - pare Him room. And

13 Ze - mlje i ne - ba pjev, nek' Ze - mlje i ne - ba pjev, nek'
Hea - ven and na - ture sing, and Hea - ven and na - ture sing, and

17 ču - je se Ze - mlje i ne - ba pjev.
Hea - ven, and Hea - ven and na - ture sing.

Slika 13. Prvi primjer prepjeva „Radost svijetu“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/41ecec61-4cb5-4f00-afe1-1c6d06fc50d0>
(datum pristupa: 05. veljače 2022.)

NEK PJEVA SVIJET

G. F. Händel
Obr.: I. Wats

1. Nek pje - va svijet i zem - lja sva: Za nas je ro - den Spas! Bog
2. Nek pje - va svijet i sve - mir sav: Za nas je ro - den Spas! Pred
3. Ra - duj - te se i pje - vaj - te, i hva - lu daj - te sad! Na

1. da - de nam Je - din - ca svog! O, do - di - te sad svi, po -
2. nji - me svi sad kle - kni - mo. Ko dije - te do - đe On iz
3. Gol - go - tu On po - či će, i ži - vot dat će svoj, da

1. O, do - di - te sad
2. Ko dije - te do - đe
3. i ži - vot dat će

1. klo - ni - te Mu se, jer On je Bog i Spa - si - telj!
2. lju - ba - vi za nas, naš Bog i do - bri Spa - si - telj!
3. ne - bo pri - mi nas, naš Bog i sil - ni Spa - si - telj!

1. svi, po - klo - ni - te Mu se, je Bog i Spa - si - telj!
2. On iz lju - ba - vi za nas, i do - bri Spa - si - telj!
3. svoj da ne - bo pri - mi nas, i sil - ni Spa - si - telj!

Slika 14. Drugi primjer prepjeva „Nek pjeva svijet“
Izvor: <https://crkvena-glazba.hr/wp-content/uploads/2017/11/Nek-pjeva-svijet-G.-F.-Handel-obr.-I.-Wars.pdf>
(datum pristupa: 05. veljače 2022.)

4.3. Meknite se vse gore

Pjesma „Meknite se vse gore“ (slika 18) je napisana u strofnom obliku, u C-duru u dvočetvrtinskoj mjeri. Melodija ima postepeni smjer kretanja, u prvom dijelu u uzlaznom smjeru, a na kraju prvog dijela silazi prema tonici. U prvom dijelu pjesme (strofa) postoji samo jedan skok i to skok za kvartu na kraju 9. i početku 10. takta. Također, prvi dio se pjeva u umjerenom tempu, dok drugi dio ide nešto pokretnije. Drugi dio pjesme (refren) nema puno skokova, svega u nekoliko taktova i to nisu veliki skokovi već skok za kvartu, u 15. i 19. taktu i skok za tercu u 16., 17. i 20. taktu. Melodija se kreće u silaznom nizu.

Tekst pjesme pisan je kajkavskim narječjem. Govori o tome da se maknu sve gore kako bi se vidjelo Zagorje, da se vidi rodna kuća i da se vidi zipka. Na temelju teksta možemo vidjeti da je pjesma osjećajna, budi čežnju za domom i rodnim krajem. Tradicijske pjesme Hrvatskog zagorja pjevale su se većinom za vrijeme radova u polju, za vrijeme raznih berbi, kućnih okupljanja, slavlja i raznih drugih prigoda. Pjesme Hrvatskog zagorja su vesele i šaljive i najčešće u durskome tonalitetu. Tekstovi opisuju svakodnevni život i krajolik, a pjevanje često prati tamburaški sastav. Osnovni sastav tambura čine bisernica, brač, bugarija i berda. Mužikašima se nazivaju gudački sastavi u kojima uz violinu i bajs svira bugarija ili gitara¹⁷.

Na satu Glazbene kulture ova pjesma bi se obrađivala u sklopu hrvatske tradicijske glazbe. Ovo bi područje pripadalo središnjoj i sjeverozapadnoj Hrvatskoj, a učitelj će prema načelu zavičajnosti – ovisno o tome gdje se nalazi škola – odabrati redosljed predstavljanja tradicijske glazbe hrvatskih regija, a potom i manjinskih kultura. Prije same obrade pjesme s učenicima treba razgovarati o tradiciji – što sve pripada tradiciji, kako je njegujemo, čuvamo i razvijamo. Nadalje, treba spomenuti i folklor, upitati učenike što sve čini folklor pojedine regije te bave li se oni ili netko od njihovih ukućana i/ili bliskih osoba folklorom¹⁸. Ukoliko netko od učenika već ima iskustva s folklorom možemo ga zamoliti da nam demonstrira neki plesni korak, ako je voljan može i uz pratnju otplesati cijelu koreografiju. Nakon što se proveo kraći razgovor, učitelj kreće s demonstracijom pjesme koja pripada istoj nastavnoj cjelini (hrvatska tradicijska glazba – središnja i sjeverozapadna Hrvatska), a naziv pjesme je „Meknite se vse gore“. Prije demonstracije pjesme, učitelj vodi kratak razgovor o pjesmi. Prvo pročita tekst zajedno s učenicima, upita ih bi li znali objasniti o čemu tekst pjesme, a i sam naslov govore, razgovara

¹⁷<https://www.e-sfera.hr/dodatni-digitalni-sadrzaji/80c0b2d5-0284-4d18-8737-519fa191f962/> (pristup:06. veljače2022.)

¹⁸<https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e> (pristup:06. veljače 2022.)

s učenicima o narječju kojim je pjesma pisana te o eventualno nepoznatim riječima u pjesmi. Zatim kreće s demonstracijom pjesme – pjeva učenicima pjesmu u cijelosti, nakon čega ih pita za dojmove o otpjevanoj pjesmi. Kad učenici podijele svoje dojmove, započinje učenje pjesme igrom jeke: učitelj otpjeva frazu, nakon čega je učenici ponove. Pjesma se, kao što je već ranije opisano, nakon parcijalne obrade pjeva u cijelosti.

Uz ovu pjesmu moguće je uvježbavanje tradicijskog plesa iz Hrvatskog zagorja. Učenicima bi se predstavio folklorni ples te bi oni u nekoliko susreta naučili korake i koreografiju koju bi zatim mogli prezentirati u školi ili na nekoj drugoj kulturnoj manifestaciji. Bilo bi poželjno kada bi učenici imali mogućnost odjenuti narodne nošnje – u ovom slučaju iz Zagorja – i u njima otplesati uvježbani ples. Uz to, vjerujem da bi se mnogi učenici zainteresirali za tradicijsku glazbu te izrazili želju za sviranjem na tradicijskim glazbalima. U tu svrhu moguće je pokretanje „malih tamburaša“ koji bi funkcionirali kao izvannastavna aktivnost. Svrha te aktivnosti bila bi da učenici nauče svirati tamburice te da se postupno osnuje orkestar koji bi u budućnosti pratio ples i pjevanje tradicijskih pjesama. Vjerujem kako bi ta aktivnost bila dobro prihvaćena jer u svojoj sredini imam dobar primjer vrlo uspješnog funkcioniranja takve aktivnosti, zahvaljujući voditelju koji je zainteresiran da djeci prenese svoje znanje i vještine.

Meknite se vse gore

Hrvatsko zagorje, tradicijska

Moderato

1. Me - kni - te se vse go - re, vse go - re,
 2. Da se bu vid - la hi - ža ta, hi - ža ta,
 3. Kaj se bu vid - la zi - bal - ka, zi - bal - ka,

da se bu vid - lo Za - gor - je, da se bu vid - lo
 v'ko - joj sem se ro - dil ja, v'ko - joj sem se
 v'ko - joj sem se zi - bal ja, v'ko - joj sem se

Za - gor - je. Dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil,
 ro - dil ja.
 zi - bal ja.

dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil, dil.

meknite se - pomaknite se; vse - sve; hiža - kuća; zibalka - kolijevka; sem se - sam se; zibal - zibao, njihao

Slika 18. „Meknite se vse gore“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>
 (datum pristupa: 06. veljače 2022)

4.4. Neka cijeli ovaj svijet

Skladba „Neka cijeli ovaj svijet“ (slika 19) finalni je dio mjuzikla „Jalta Jalta“ kojemu su autori Alfi Kabiljo i Milan Grgić. Radnja mjuzikla odvija se u veljači 1945.godine, za vrijeme konferencije na kojoj su sudjelovali Staljin, Churchill i Roosevelt. Zajedno s njima dolaze i sobari – Rus Griša, Englez Stanlev i Amerikanac Larry. Oni su smješteni u Vili Aramovski u kojoj je domarka Nina Filipovna, koja ujedno i jedina zna za „zelenu livadu“, livadu koja je glavna tema mjuzikla. To je komadić zemlje koji ne pripada nikome, a koji sobari žele međusobno podijeliti. Među njima nastaju razmirice koje Nina Filipovna pokušava pomiriti, ali na kraju politički lideri ponude rješenje da „zelena livada“ ostane bez vlasnika te se dogovore da će je jednog dana svi zajedno posjetiti „zelenu livadu“¹⁹. Zanimljivo je da je pjesma „Neka cijeli ovaj svijet“, inače finalna skladba mjuzikla „Jalta, Jalta“, nastala prva – skladana prije samog mjuzikla i prije bilo koje druge skladbe te od nje kreće i priča na temelju koje je nastao mjuzikl²⁰.

Skladba je pisana u četveročetvrtinskoj mjeri, u G-duru i u obliku dvodijelne pjesme s modulacijom i kodom, formalne sheme uvod A B B' koda. Sastoji se od dvije strofe i refrena koji se dvaput ponavlja nakon otpjevanje strofe. Način izvođenja skladbe je *maestoso*, što bi značilo da skladbu treba izvoditi svečano i dostojanstveno. Tekst skladbe je nadahnjujući, budi u ljudima pozitivnu energiju i nadu da negdje na ovome svijetu postoji mjesto puno sunca, puno snova, da postoje još uvijek ljudi koji vjeruju u nadu i u spas. Potiče nas da vjerujemo, da će cijeli svijet jednog dana postati „zelena i mirisna, livada iz sna“. Skladba „Neka cijeli ovaj svijet“ bi se u nastavi Glazbene kulture svakako obrađivala u okviru cjeline glazbeno-scenskih vrsta kojima uz mjuzikl pripadaju balet, opera i opereta. Obradu skladbe mogli bismo započeti pokazivanjem videoisječaka učenicima – možemo im čak pokazati i više obrada te skladbe, kako bi je uz aktivno slušanje što bolje zapamtili, a ujedno i usporedili. Nakon odslušanih i pregledanih videoisječaka započinjemo razgovor o skladbi. Pitanja za učenike mogu biti sljedeća:

- Kako im se svidjela pjesma?
- Što im je bilo najupečatljivije?
- Po njihovom mišljenju, u koji žanr pripada pjesma?

¹⁹<http://alfi-kabiljo.com/jalta.htm>(pristup: 06. veljače 2022.)

²⁰<https://www.zamp.hr/clanak/pregled/1890/moja-pjesma-alfi-kabiljo-neka-cijeli-svijet-bude-zelena-livada>(pristup: 06. veljače 2022.)

Odgovorima učenika zajednički dolazimo do zaključka da skladba pripada glazbeno-scenskoj vrsti nazvanoj *mjuzikl*, a sama skladba mjuziklu „Jalta, Jalta“. Učenicima ukratko objasnimo da je mjuzikl glazbeno-scenska vrsta zabavnog karaktera, slična opereti. Sastoji se od činova koji sadrže govorene dijaloge te glazbene i plesne točke, a pjevani dijelovi mjuzikla nazivaju se *songovi*²¹. Nakon toga učenike zamolimo da otvore stranicu u udžbeniku na kojoj se nalazi skladba „Jalta, Jalta“ te ih uputimo da obrate pažnju na tekst i još jednom reproduciramo skladbu. Nakon odslušane skladbe zamolimo jednog učenika da izražajno pročita tekst. Kada smo to napravili, kreće demonstracija skladbe po već opisanoj proceduri koja će se, doduše, kod svake pjesme realizirati na ponešto drugačiji način jer će učitelj metodu obrade prilagoditi obilježjima same pjesme. Kada se skladba dobro naučila može se izvoditi na način solist-zbor, tako da jedan od učenika bude solist i pjeva kitice, a ostali predstavljaju zbor koji izvodi refren skladbe. Također, skladbu možemo pjevati na način da jedan dio razreda pjeva, a drugi dio razreda svira harmonijsku pratnju na *boomwhackersima*²².

Također, ako postoji prilika, s učenicima možemo pogledati mjuzikl kako bi im što bolje dočarali što je to mjuzikl i više ih zainteresirali za tu glazbeno-scensku vrstu. Na primjer, može se pogledati mjuzikl „Mamma Mia“ ili „La La Land“. Još bolje rješenje od gledanja mjuzikla u okviru redovne nastave (za što bi trebalo planirati nekoliko nastavnih sati) je otići s učenicima u kazalište i uživo pogledati mjuzikl. Bila bi to sjajna prilika da se učenici upoznaju s mjuziklom kao glazbeno-scenskom vrstom. Nakon odlaska u kazalište i gledanja mjuzikla, učenici bi se možda zainteresirali da i sami obrade dio tog mjuzikla ili da zajedno s učiteljem naprave vlastiti mjuzikl. Ova se pjesma uči u osmom razredu, a kako je to razdoblje kada se završava osnovnoškolsko obrazovanje, tema mjuzikla koji bi osmislili učenici i učitelj mogla bi biti vezana uz kraj osnovne škole i rastanak od prijatelja i učitelja iz škole. Takav mjuzikl mogao bi se izvesti na završnoj ceremoniji podjele svjedodžbi na kojoj bi bili prisutni drugi učenici, učitelji i roditelji učenika.

Slika 15. „Meknite se vse gore“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e>
(datum pristupa: 06. veljače 2022)

²¹<https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/41ecec61-4cb5-4f00-afe1-1c6d06fc50d0>(pristup: 06. veljače 2022.)

²²<https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/41ecec61-4cb5-4f00-afe1-1c6d06fc50d0>(pristup: 06. veljače 2022.)

Neka cijeli ovaj svijet

(iz mjuzikla *Jalta, Jalta*)

Glazba: Alfi Kabiljo

Tekst: Milan Grgić

Maestoso

1. Znam ne-gdje mje-sta i - ma na svije-tu ko - jem ži - vi-mo mi.
2. Plam to - pli ne-gdje ti - nja sjaj do - bre zvije-zde se - že do nas.

5
Još ne-gdje sun-ca i - ma gdje po-sto - je još sni. _____
Još pra-vih lju-di i - ma što vje-ru - ju u spas. _____

9
Ne-ka cije-li o - vaj svijet još sja u sun - cu, _____

13
ne - ka na - ša ze - mlja sva po - sta - ne sre -

17
tna, ne - ka cije - li o - vaj svijet zo - ve se baj -

21
ka, ze - le - na i mi - ri - sna, _____ cvje-tna sva i ne - vi - na _____

25
li - va - da iz sna. 1. G G 2. G D G
sna, li - va - da iz sna.

Slika 16. „Neka cijeli ovaj svijet“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/41ecec61-4cb5-4f00-afe1-1c6d06fc50d0>
(datum pristupa: 06. veljače 2022.)

4.5. Još Hrvatska ni propala

Skladba „Još Hrvatska ni' propala“ je hrvatska budnica za koju je tekst napisao Ljudevit Gaj, a uglazbio ju je Ferdo Livadić. Publicist Pavao Cindrić u svojoj knjizi *Hrvatski i srpski teatar* (1960) kao i u *Enciklopediji HNK u Zagrebu* (1969) kojoj je bio glavni urednik, navodi da je Sidonija Erdödi-Rubido u Streljani pjevala Gajevu budnicu „Horvatom sloga“ (poznatiju po svojim prvim stihovima „Još Hrvatska ni propala“) u ožujku 1835. godine, te da se ona prvi put izvodi 7. veljače iste godine u međučinu njemačke glume Josepha Schweigerta Die Magdalenen-Grottebei Ogulin (u prizoru kad Hrvati provaljuju iz tvrđave Glogove) u Stankovićevu kazalištu na Gornjem gradu, što je najavila i »Danica« u broju od 31. siječnja 1835., a to je bilo i prvo pjevanje na hrvatskom u kazališnoj predstavi. No utemeljitelj hrvatske glazbene historiografije i publicistike Franjo Ksaver Kuhač navodi u »Viencu« iz 1882. godine (a poslije i u svojoj knjizi „Ilirski glazbenici“ iz 1893. godine) da je Gajeva budnica prvi put javno izvedena u Streljani 1833. godine, što je istodobno prva javno izvedena hrvatska pjesma i prvi javni nastup Sidonije Erdödi-Rubido²³.

„Još Hrvatska ni propala“ pisana je kao dvodijelna pjesma formalne sheme A B u tonalitetu C-dura. Prvi dio (A) se sastoji od dvije strofe, od kojih svaka ima po dva stiha u kojima se melodija ponavlja, s neznatnom razlikom od nekoliko tonova u zadnja dva takta prije refrena. Nakon što se otpjeva prva strofa slijedi refren (B) koji se ponavlja i sastoji se od prvog i drugog završetka. Razlika između dvaju završetaka je i u melodiji i u tekstu. Kada dođemo do prvog završetka, tada nas melodija navodi na to da još nije kraj, „visi u zraku“ i traži nastavak, a kada dođemo na drugi završetak, tada se jasno nazire kraj i po melodiji koja silazi prema tonici i prema tekstu. Skladba se temelji na osnovnim akordima C-dura. Tempo u kojemu se skladba izvodi je *allegro* (brzo) iako u originalu pjesme piše da se izvodi *andante agitato*, što bi u prijevodu značilo umjereno-uzbuđeno²⁴.

Tekst skladbe danas je prilagođen i skraćten za potrebe obrade pjesme u osnovnim školama na satu Glazbene kulture i ponešto se razlikuje od izvornoga teksta (slika 20). Pjesma govori o buđenju nacionalne svijesti, ističe domoljublje, ponos Hrvata i hrvatske domovine.

²³<https://www.matica.hr/vijenac/236/jos-hrvatska-ni-propala-12818/>(pristup: 08. veljače 2022.)

²⁴<https://buja.tripod.com/joshrv.html>(pristup: 08. veljače 2022.)

Još Hrvatska ni propala
dok mi živimo,
visoko se bude stala
kad ju zbudimo!
Ak je dugo tvrdo spala,
jača hoće bit;
ak je sada u snu mala,
hoće s' prostranit.

Većput senja čudne senje
slatke radosti,
kada joj se kažu tenje
jake mladosti!
Drugda pako magle crne
nju obstraju,

kada sestre njoj nevjerne
nju zapiraju.

Jednoč vidi županije
sve ponovljene,
stare slavne sve banije
z nova stvorene!
Vidi, čuje Gorotance,
Kranjce dolazit,
I s Hrvati neprestance
tako govorit:

"Hoi, Hrvati, braćo mila,
čujte našu riječ,
neće nas razdružiti sila
baš nikakva već;
Nas je negda jedna mati
draga rodila,
s jednim nas je, Bog joj plati,
mlijekom gojila.

Kako ćemo majki bolje
sad zahvaliti,
kak da budmo jedne volje
se zjediniti;
Jal i nazlob njene sine
su razdružili,
stare slavne Domovine
diku zrušili!

Ni li skoro skradnje vrijeme
da ju zvisimo,
ter da stranjsko teško breme
iz nas bacimo;
Stari smo i mi Hrvati,
nismo zabili,
da smo vaši pravi brati
zlo probavili!"

Jednoč čuje svoje sine
glasno pjevati,
složne glase u visine
tako zdigati:
"Braća danas kolo vodi,
danak svetkuje,

Hrvatska se preporodi,
sin se raduje!"

U kolu jesu svi Hrvati
stare države,
stare Slave vjerni svati
'z Like, Krbave,
Kranjci, Štajer, Gorotanci
i Slavonija,
Bosna, Serblji, Istrijanci
ter Dalmacija.

Svi Hrvati se rukuju
i spoznavaju
istinski se sad kušuju,
riječ si davaju;
Neka znadu svijeta puki
njihov novi svez,
slavit čuju vnukov vnuki
Slavski narod ves.

Nudar, braćo, čaše s vinom
sad napunite,
zdravicu hrvatskim vinom
vjernim napijte,
neka živi naša sloga,
svaki pravi Slav!
Pravi sinko roda svoga
neka bude zdrav!

Slika 17. Izvorni tekst budnice „Još Hrvatska ni propala“
(Izvor: <https://buja.tripod.com/joshrv.html>)
(datum pristupa: 08. veljače 2022.)

Na satu Glazbene kulture obradu skladbe „Još Hrvatska ni propala“ (slika 21) započeti ćemo razgovorom s učenicima o domoljubnim pjesmama te ih upitati znaju li neke domoljubne pjesme ili neke koje oni smatraju takvima²⁵. Ako učenici poznaju neku domoljubnu pjesmu otprije, a znaju je i pjevati onda je zajedno otpjevamo na satu. Tada učitelj uputi učenike da otvore stranicu u udžbeniku na kojoj se nalazi skladba „Još Hrvatska ni propala“ te prvo netko od učenika čita tekst skladbe, nakon čega slijedi razgovor o čemu govori tekst. Nakon čitanja teksta slijedi učenje pjesme na način da učitelj otpjeva skladbu u cijelosti. Nakon toga pjeva skladbu po frazama, a učenici ponavljaju. Kada se skladba naučila, može se poslušati i pogledati videozapis s izvedbom te skladbe.

Kako bismo obradu ove pjesme učinili još zanimljivijom i kvalitetnijom, mogli bismo podijeliti učenike u dvije velike grupe. Jednu grupu uputili bismo da pjesmu otpjeva na pravilan način, kako je zapisano u udžbeniku, odlučnim karakterom, glasno, poletno, jasno izgovarajući tekst, dok bismo drugu grupu uputili da pjesmu pjevaju na „suprotan“ način; tiho, usporeno, mrmljajući tekst. Učitelj bi započeo sviranje te bi potom počela pjevati prva skupina. Na učiteljev, već dogovoren znak, prva skupina bi prestala pjevati te bi s pjevanjem započela druga skupina. Na taj način bi se učenici izmjenjivali sve do kraja pjesme. Prilikom takve izvedbe, učenici bi uvidjeli koliko je važno izvesti pjesmu na način koji je predviđen i osim toga, zaključili bi koliko je važno domoljubne pjesme izvoditi ponosno, glasno i s pridržavanjem glazbeno-izražajnih sastavnica, uz stavljanje naglaska na tekst pjesme. Može se provesti i rasprava o tome koji su se osjećaji učenicima javili kod pjevanja na dva različita načina.

Kako skladba pripada razdoblju hrvatskog narodnog preporoda, učenike možemo upitati:

- Što znaju o tom razdoblju?
- Znaju li koja su najpoznatija lica toga razdoblja?
- Koliko traje razdoblje hrvatskog narodnog preporoda?“

Na taj način svakako možemo povezati nastavu Glazbene kulture s nastavom Povijesti i Hrvatskog jezika. Na satu možemo aktivno slušati i druge budnice (Vatroslav Lisinski: „Prosto zrakom...“ / „Živila Hrvatska“ / „Oj ti vilo Velebita“) te zajednički analizirati glazbeno-izražajne

²⁵<https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/c8c2e1da-c7c5-4791-995c-0a563f7cb784>(pristup: 08. veljače 2022.)

sastavnice (tempo, dinamika, izvođači, ugođaj i karakter). Također, uz slušanje skladbi razgovaramo o tome što su budnice i o skladateljima koji su iste pisali.

Još Hrvatska ni propala

Glazba: Ferdo Livadić
Tekst: Ljudevit Gaj

Allegro
C F C G

1. Još Hr - vat - ska ni pro - pa - la dok mi ži - vi - mo,
Ak' je du - go tvr - do spa - la ja - ča ho - će bit,
2. Oj, Hr - va - ti bra - čo mi - la, čuj - te na - šu riječ,
Nas je ne - kad jed - na maj - ka dra - ga ro - di - la,

vi - so - ko se bu - de sta - la kad ju zbu - di - mo.
ak' je sa - da u snu ma - la, će se pro - stra - nit'.
raz - dru - žit nas ne - će si - la baš ni - kak - va već!
hr - vat - skim nas, Bog joj pla - ti, mlije - kom do - ji - la.

C | 1.G C | 2.G C

1.-2. Hu - ra nek' se o - ri za svoj rod se Hr - vat bo - ri.
Hu - ra nek' se o - ri i hor - vat - ski go - vo - ri.---

Slika 18. Prilagođeni tekst budnice „Još Hrvatska ni propala“

Izvor: <https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c8c2e1da-c7c5-4791-995c-0a563f7cb784>
(datum pristupa: 08. veljače 2022.)

4.6. Siyahamba

Skladba „Siyahamba“ (slika 22) pisana je u četvoročetvrtinskoj mjeri, u tonalitetu G-dura te započinje predtaktom na dominantni. Pisana je u obliku dvodijelne pjesme. Prvi dio (A) na kraju ima prvi i drugi završetak koji su melodijski i harmonijski isti, a ne razlikuju se ni tekстом. Drugi dio (B) je poput refrena u pjesmi te se melodijski malo razlikuje od prvog dijela. Prvi put se pjesma pjeva na izvornom jeziku naroda otkuda pjesma potječe, a to je zulu jezik. Nakon što se drugi dio izvede dva puta, pjesma se ponovo pjeva otpočetak na isti način, samo na engleskom jeziku, uz dodatak kode na kraju. Melodija skladbe je uglavnom postepenog melodijskog kretanja uz par skokova koji karakteriziraju cijelu skladbu. Jedan takav skok je na samome početku skladbe (*so-do*), zatim u drugom taktu (*so-fa*) i u drugom dijelu prije kraja (*do-so*). Svakako možemo reći da je skladba karakteristična po skoku koji se najčešće ponavlja, a to je *so-do*. Također, potrebno je spomenuti ono što je karakteristično za ritam skladbe i što

ju čini još zanimljivijom kod izvođenja, a to je velika triola. Ona se pojavljuje na svakom završetku fraza tijekom skladbe. Skladba je prožeta osnovnim akordima, a to su tonika, septakord prvog stupnja, subdominanta, dominanta te septakord petog stupnja.

„Siyahamba“ je južnoafrička tradicionalna pjesma, a po vrsti je (i) himna. Pjesmom se želi proširiti ideja slobode, pokazati ideja borbe za crnačka prava koja je svoj vrhunac dostizala od 60-ih do 90-ih godina prošloga stoljeća. Na engleskom jeziku se pjesma često prevodi riječima *We are marching in the light of God*, a posebno je bitna zamjenica *we* koja označava zajedništvo. Ona bi označavala i nas koji živimo i one koje su umrli, jer su u Afričkoj tradiciji mrtvi i dalje s nama tijekom života i njihova prisutnost može promijeniti život. Druga bitna riječ je riječ *marching*, koja potiče na promjenu²⁶.

Zulu jezik na kojemu je pjesma izvorno napisana, jezik je bliskosrodne skupine ngunijskih jezika unutar bantuskog odvajanja nigersko-kordofanske porodice. Jedan je od službenih jezika Južnoafričke Republike. Po mnogim obilježjima, to je tipičan bantuski jezik sa složenim sustavom gramatičkih rodova (imenskih klasa), tonskim naglaskom i temeljnim poretkom sintaktičkih kategorija S (subjekt) – O (objekt) – V (glagol). Iz susjednih kojsanskih jezika posudio je kliktave suglasnike, a ima i mnogo posuđenica iz engleskoga²⁷. U Hrvatskoj je „Siyahamba“ prevedena u nekoliko oblika (tablica 3).

Tablica 3: prijevodi pjesme „Siyahamba“

prva verzija ²⁸	<p>„ <i>Naše pute nek' osvjetli Bog, naše pute nek' osvjetli Bog!</i> <i>Naše pute nek' osvjetli Bog, naše pute nek' osvjetli Bog!</i> <i>Naše pute, naše pute, naše pute nek' osvjetli Bog!</i> <i>Naše pute, naše pute, naše pute nek' osvjetli Bog!</i> „</p>
druga verzija ²⁹	<p>„ <i>Uvijek slušaj što ti srce zbori, uvijek slušaj što ti srce zbori!</i> <i>Uvijek slušaj što ti srce zbori, uvijek slušaj što ti srce zbori!</i> <i>Uvijek slušaj, uvijek slušaj, uvijek slušaj što ti srce zbori!</i> <i>Uvijek slušaj, uvijek slušaj, uvijek slušaj što ti srce zbori!</i> „</p>

²⁶<https://www.umcdiscipleship.org/articles/history-of-hymns-siyahamba>(pristup: 09. veljače 2022.)

²⁷<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=67517> (pristup: 09. veljače 2022.)

²⁸<https://www.youtube.com/watch?v=wczYHjOv7pc>(pristup: 09. veljače 2022.)

²⁹https://mobile.facebook.com/watch/?v=426203071447222&_rdr(pristup: 09. veljače 2022.)

Prije obrade skladbe „Syahamba“ učenicima bi je trebalo približiti, objasniti im odakle skladba potječe, o čemu govori, kojim jezikom je pisana i na kojem se jeziku izvodi. Kako bi upoznavanje sa skladbom proteklo što uspješnije i kako bi ona učenicima postala što bliža, mogao bi se pogledati film o narodu Zulua i na jeziku Zulua. Isto tako možemo s učenicima pogledati nekoliko videa gdje zborovi izvode tu skladbu. Nakon odgledanih videa razgovarati s učenicima o njima, razlikama koje su uočili kod izvođača koji izvode skladbu, na koji su način skladbu pjevali kakve su pokrete izvodili.

Prilikom obrade skladbe koja će uslijediti nakon gore navedenih aktivnosti, svakako ćemo za početak učenicima pročitati cijeli tekst, zatim ćemo čitati po frazama, a učenici će ponavljati za nama kako bi što izražajnije naučili izgovarati riječi. Ako je potrebno, možemo više puta s učenicima proći tekst dio po dio. Tekst trebamo na isti način učiti s učenicima i na jeziku Zulua i na engleskom jeziku. Nakon što se tekst dobro naučio, učitelj kreće s demonstracijom skladbe koju otpjeva učenicima u cijelosti, nakon toga ju pjeva po frazama, a učenici ponavljaju za njime. Kada se dođe do kraja, pjevaju je u cijelosti na jeziku Zulua, a tek nakon toga slijedi učenje skladbe na engleskom jeziku. Kada su se ti dijelovi svladali, skladba se pjeva u potpunom obliku. Za idući sat možemo učenicima dati zadatak da pjesmu nauče napamet kako bismo dodali plesne korake i pokrete uz pjevanje pjesme, a i naučili izvoditi ritam na glazbalima koje imamo na raspolaganju ili nekim konkretnim predmetima, kao što je na primjer olovka kojom učenici mogu kucati ritam po stolu. Nadalje, ritam se može pljeskati dlanovima ili se izvodi pomoću drugih dijelova tijela (lupanje o prsa ili natkoljenice, lupanje nogom o pod). Ako su učenici uspješni u tom tipu izvedbe, naučena skladba s pokretima može nam poslužiti za izvođenje na školskoj priredbi ili u nekoj drugoj prigodi.

Kao dodatnu aktivnost koju bismo mogli raditi kod obrade ove pjesme izdvojila bih izradu prezentacija ili plakata. Kako je ovo afrička tradicijska pjesma, više pažnje posvetila bih upravo tom kontinentu i afričkim narodima. Svaka skupina učenika bi za prezentacijske radionice dobila različiti zadatak. Jedna bi skupina istraživala i izrađivala prezentacije ili plakate o tradicijskim afričkim pjesmama, druga skupina bi radila prezentaciju o tradicijskim glazbalima, dok bi se treća osvrnula na plesove i običaje pojedinih afričkih plemena. Nakon što bi učenici napravili prezentacije ili osmislili plakate, posvetili bismo jedan sat predavljanju te bi učenici jedni drugima predstavili ono o čemu su čitali i istraživali. Učenici bi dobili zadatak voditi bilješke i osmisliti pitanja za skupinu koja izlaže te bi se na temelju toga mogla povesti rasprava.

Siyahamb' ekukhanyen' kwenkhos'

(We Are Marching in the Light of God)

Ps. 89:15

South African freedom song; transl. Freedom Is Coming, 1984

Si - ya - hamb' e - ku - kha - nyen' kwen - khos', si - ya -
We are march - ing in the light of God, we are

hamb' e - ku - kha - nyen' kwen - khos'. Si - ya - hamb' e - ku - kha -
march - ing in the light of God. We are march - ing in the

nyen' kwen - khos', Si - ya - ham - ba, ham - ba, si - ya -
kha - nyen' kwen - khos', light of God. We are march - ing, march - ing, we are
light of God. the light of God.

Oo, si - ya - hamb' e - ku - kha - nyen' kwen - khos'.
ham - ba, ham - ba,
march - ing, Oo, march - ing, we are march - ing in the light of God.
march - ing, march - ing,

Last time, end

This South African song and fourteen others were first recorded and published in 1980 by the Church of Sweden Mission and the singing group "Fjedur" after a visit they made to South Africa. The subsequent 1984 collection Freedom Is Coming brought the songs to a worldwide audience.

Tune: SIYAHAMBA Irr.
South African song

Slika 19. Afrička tradicionalna pjesma „Siyahamba“
Izvor: <https://firstchurchwg.org/wp-content/uploads/2017/01/Siyahamba.pdf>
(datum pristupa: 09. veljače 2022.)

Tijekom ovog poglavlja nastojala sam ponuditi načine obrada sljedećih pjesama: „Himna zadrugara“, „Radost svijetu“, „Meknite se vse gore“, „Neka cijeli ovaj svijet“, „Još Hrvatska ni propala“ i „Siyahamba“ (tablica 4). Svaka od ovih pjesama odabrana je ciljano jer predstavljaju različite vrste te dolaze iz različitih dijelova svijeta i razdoblja. Za njih sam pokušala osmisliti dodatne aktivnosti koje bi se primjenjivale prilikom obrađivanja ovih pjesama na satima Glazbene kulture. Potrebno je naglasiti kako su ove pjesme samo ogledni primjerci te da se ove i mnoge druge aktivnosti mogu primijeniti i na sve druge pjesme koje se uče na satima predmeta Glazbena kultura. U tablici su prikazane aktivnosti poput uvježbavanja koreografija, učenja plesova, natjecanja u poznavanju pjesama, izrada plakata i drugih. Sve te aktivnosti imaju zajednički cilj, a to je da djeca uživaju u obradi pjesama te da uz to nešto novo nauče i naučeno znanje primjene u svakodnevnom životu.

Tablica 4: dodatne aktivnosti kod obrade pjesama

ime pjesme	kategorija pjesme	država/regija/skladatelj	ostale aktivnosti
„ <i>Himna zadrugara</i> “	dječja pjesma (himna)	Arsen Dedić	koreografija, izrada rekvizita i scene, predstava
„ <i>Radost svijetu</i> “	božićna pjesma	Georg Friedrich Handl	kviz/natjecanje o poznavanju božićnih pjesama
„ <i>Meknite se vse gore</i> “	tradicijaska pjesma	Hrvatsko zagorje	uvježbavanje tradicijskog plesa Hrv. zagorja
„ <i>Neka cijeli ovaj svijet</i> “	finalni dio mjuzikla	Alfi Kabiljo	odlazak u kazalište, osmišljavanje vlastitog mjuzikla
„ <i>Još Hrvatska ni propala</i> “	budnica	Ferdo Livadić	učenje o važnosti pravilnog izvođenja pojedinih vrsti pjesama
„ <i>Siyahamba</i> “	afrička tradicijska	Južna Afrika	izrada plakata i prezentacija o pjesmama, glazbalima i plesovima Afrike

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu pokušala sam, proučavajući postojeću literaturu, ponuditi moguće načine obrade pjesama u osnovnoj općeobrazovnoj školi. Želja mi je bila da ovim radom proširim literaturu za ovo područje. U samom radu proučila sam *Nacionalni kurikulum predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost* (MZO/NN, 2019) i pomoću tog dokumenta saznala sam na koji je način pjevanje realizirano u okviru domene „Izražavanje glazbom i uz glazbu“. Od velike važnosti bila mi je spoznaja o zastupljenosti pjevanja u pojedinom odgojno-obrazovnom ciklusu jer sam na taj način otkrila u kojim je ciklusima pjevanje dominantnije, a u kojima je na neki način podređeno ostalim aktivnostima. Na samom kraju proučavanja kurikuluma upoznala sam se s načinima vrednovanja pjevanja, gdje zapravo fokus nije na tome kako netko pjeva već koliko se zalaže i trudi prilikom obrade pjesama i u nastavi općenito. Pišući ovaj rad, odlučila sam bolje se upoznati i s pojedinim vrstama pjesama poput brojalica, himni, tradicijskih pjesama i mnogih drugih. Smatram da sam se puno razvila u tom području jer sam proučavala literaturu koja mi je kasnije poslužila da i sama osmislim – te u ovom radu opišem – kreativne načine obrade pjesama. Mnogo mi je značilo upoznati se s načinima pristupa obradi pjesme određene vrste jer pjesme, iako na prvi pogled, bez dodatne analize, djeluju vrlo slične, zahtijevaju da im se pristupi na različite načine jer u protivnom neće biti zanimljive učenicima, niti će ih učenici s velikom željom svladati. Zbog svega naučenog tijekom pisanja ovoga rada, pružaju mi se široke mogućnosti u daljnjem radu u nastavi Glazbene kulture pri obradi pjesama i sigurna sam kako će me sva proučena literatura dobro usmjeriti u tome kako će aktivnosti obrade pjesme na satu izgledati.

Svakako mi se sviđa ideja da se prilagodimo vremenu u kojem živimo i omogućimo učenicima dodir s tehnologijom u okviru odgojno-obrazovnoga procesa, što bi značilo da uz klasični način obrade pjesama ponudimo učenicima i neke njima zanimljive načine. Primjenom različitih kombinacija tradicionalnih i suvremenih pristupa, bolje ćemo upoznati naše učenike i postupno otkriti koje je metode najbolje primjenjivati. Unaprijedila sam svoje znanje o tome koliko su pjevanje i pjesma bitni za razvoj glazbenih sposobnosti djeteta, ali i za njegov opći razvoj. Tema koja me dodatno zainteresirala svakako je tradicijska pjesma. Budući da dolazim iz Hrvatskog zagorja u kojemu su još i danas dosta zastupljene tradicijske pjesme, bilo mi je vrlo zanimljivo proučavati literaturu o toj vrsti pjesama te bih u budućnosti svakako željela prenijeti sve što sam naučila (i što ću naučiti) na buduće generacije. Smatram da je važno upoznati i uvažavati tuđe kulture, ali i čuvati svoju od zaborava.

Tijekom pisanja ovoga rada došla sam do spoznaje koliko su djeca različita, što je zapravo jako poželjno za realizaciju kvalitetne nastave. Različitost nam često stvara probleme, no smatram da nam ona ne bi trebala smetati prilikom obrade pjesama. Netko od učenika će biti iznimno talentiran i s lakoćom usvajati sve pjesme, netko možda neće biti toliko motiviran za pjevanje, dok će se pojedini učenici izrazito truditi, ali zbog svojih sposobnosti neće potpuno pravilno pjevati određenu pjesmu. Sve te razlike treba prihvatiti i gledati na njih pozitivno. Uostalom, svrha ocjenjivanja u nastavi predmeta Glazbena kultura, kao što smo već ustanovili, nije da se vrednuje pjevanje u smislu intonacijske točnosti, nego da se vrednuje voljnost učenika prilikom obrade i izvedbe pjesme. Pritom se naglasak stavlja na grupnu izvedbu u kojoj je od iznimne važnosti usklađivanje vlastite izvedbe s izvedbom ostalih učenika. Nadam se da će ovaj rad biti koristan onim učiteljima koji će se ponekad naći u nedoumici na koji način obraditi određenu vrstu pjesme te iskreno želim da u ovom radu pronađu njima zanimljive i prihvatljive načine obrade pjesama koje će iskoristiti u budućnosti.

SADRŽAJ FOTOGRAFIJA:

Slika 1. Dječja pjesma „Jutro na farmi“ izvor: https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/c5612147-7e42-4d1c-8333-e8d1e19dbccf (datum pristupa: 20. travnja 2022.)	23
Slika 2. Primjer uspavanke „Laku noć“ izvor: https://www.profil-klett.hr/system/files/repozitorij/pdf/pjesmarica_web.pdf (datum pristupa: 22. travnja 2022.)	25
Slika 3. Tradicijska pjesma iz Hrvatskog zagorja „Lepe ti je zagorje zelene“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/aa99e39f-f8aa-4335-9c9b-f415662c364c (datum pristupa: 25. travnja 2022.)	29
Slika 4. Tradicijska pjesma iz Dalmacije „Lipe li su mlade Kaštelanke“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e (datum pristupa: 25. travnja 2022.)	30
Slika 5. Tradicijska pjesma iz Slavonije „Moja diridika“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e (datum pristupa: 25. travnja 2022.)	30
Slika 6. Himna Republike Hrvatske „Lijepa našu domovino“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e (datum pristupa: 27. travnja 2022.)	32
Slika 7. „Oda radosti“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c8c2e1da-c7c5-4791-995c-0a563f7cb784 (datum pristupa: 27. travnja 2022.)	34
Slika 8. Primjer budnice „Prosto zrakom ptica leti“ Izvor: https://musescore.com/user/42329/scores/6372934 (datum pristupa: 2. svinja 2022.)	35
Slika 9. Primjer umjetničke pjesme „Gle, igre li krasne“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/aa99e39f-f8aa-4335-9c9b-f415662c364c (datum pristupa: 5. svibnja 2022.)	37
Slika 10. Primjer umjetničke pjesme „Kad radost i veselja slast“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/17850fdd-d3e2-4e32-bf76-b4d5251da1c1 (datum pristupa: 5. svibnja 2022.)	37
Slika 11. Primjer brojalice „Eci, peci pec“ Izvor: „Zapjevajmo radosno“ autorice: LJ. Marić i LJ. Goran; str. 160.	39
Slika 12. Primjer brojalice „En, ten, tini“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/aa99e39f-f8aa-4335-9c9b-f415662c364c (datum pristupa: 7. svibnja 2022.)	39

Slika 13. Primjer pjesme iz mjuzikla i filma „Runolist“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e (datum pristupa: 07. svibnja 2022.)	41
Slika 14. Primjer pjesme iz mjuzikla i filma „Iznad duge“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e (datum pristupa: 07. svibnja 2022.).....	42
Slika 15. „Himna zadrugara“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podraska/c5612147-7e42-4d1c-8333-e8d1e19dbccf (datum pristupa: 05. veljače 2022.)	45
Slika 16. Prvi primjer prepjeva „Radost svijetu“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/41ecec61-4cb5-4f00-afe1-1c6d06fc50d0 (datum pristupa: 05. veljače 2022.).....	47
Slika 17. Drugi primjer prepjeva „Nek pjeva svijet“ Izvor: https://crkvena-glazba.hr/wp-content/uploads/2017/11/Nek-pjeva-svijet-G.-F.-Handel-obr.-I.-Wars.pdf (datum pristupa: 05. veljače 2022.)	48
Slika 18. „Meknite se vse gore“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c24456c8-7605-4b07-a62e-2c55a5da5b6e (datum pristupa: 06. veljače 2022)	52
Slika 19. „Neka cijeli ovaj svijet“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/41ecec61-4cb5-4f00-afe1-1c6d06fc50d0 (datum pristupa: 06. veljače 2022.)	53
Slika 20. Izvorni tekst budnice „Još Hrvatska ni propala“	55
Slika 21. Prilagođeni tekst budnice „Još Hrvatska ni propala“ Izvor: https://www.e-sfera.hr/prelistaj-udzbenik/c8c2e1da-c7c5-4791-995c-0a563f7cb784 (datum pristupa: 08. veljače 2022.)	57
Slika 22. Afrička tradicionalna pjesma „Siyahamba“ Izvor: https://firstchurchwg.org/wp-content/uploads/2017/01/Siyahamba.pdf (datum pristupa: 09. veljače 2022.)	60

6. LITERATURA

I Knjige, članci, brošure, zakoni i pravilnici

- Bedeković, V. (2013). *Interkulturalna kompetencija kao dio profesionalnih kompetencija nastavnika*, U: Hrvatić, N., Klapan, A. (ur.) *Pedagogija i kultura: teorijsko metodološka određenja pedagogijske znanosti*, 80-88. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo.
- Begić, A., Šulentić Begić, J. (2018). *Bogatstvo različitosti: glazba svijeta i interkulturalni odgoj*. Revija za sociologiju. Vol. 48, br. 2
- Čudina-Obradović, M. (1990). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Školska knjiga, Zagreb.
- Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za učiteljski studij.
- Dobrota, S., Conar, R. (2018). *Stavovi učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti*. Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 64 (1), 131-139.
- Herljević, I., Posokhova I., (2007). *Govor, ritam, pokret*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
- Manasteriotti, V. (1978). *Zbornik pjesama i igara za djecu*, Priručnik muzičkog odgoja, Školska knjiga, Zagreb
- Marić, Lj., Goran, Lj. (2012). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- (MZO) Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH (2019), *Kurikulum za nastavni predmet glazbene kulture za osnovne škole i glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*, Zagreb : Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH.
- Mratinić, B. (2011). *Sto dvadeset godina od prvog izvođenja „Lijepa naša domovino“ kao himne*. Arh. vjesn. 54, UDK 342.228(497.5)1891/2011(091). str. 277-281.
- Opačić, V. J., ur. (2013.), *Blaga Hrvatske: neprocjenjiva prirodna i kulturna baština*, Zagreb: Mozaik knjiga
- Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Radica, D. (2015). *Što je to dječja pjesma? Glazbeno-pedagoške dileme i iskustvo jednog skladatelja*, Bašćinski glasi : Južnohrvatski etnomuzikološki godišnjak, 11 (1), str. 223-240
- Radičević, B., Šulentić Begić, J. (2010). *Pjevanje u prva tri razreda osnovne škole*, Život i škola, 24: 243-252
- Radočaj-Jerković, A. (2017). *Pjevanje u nastavi glazbe*, Osijek, Umjetnička akademija u Osijeku.
- Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe: teorijsko – tematski aspekti*, Osijek: Pedagoški fakultet.

- Rojko, P. (2004). *Metodika glazbene nastave – praksa I. dio*. Zagreb: Jakša Zlatar
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
- Rojko, P. (2015) *Nacionalni okvirni kurikulum (NOK) i glazbena nastava*. *Tonovi*, 65 (65), 49-76.
- Škojo, T., Sesar, M. (2018). *Proširivanjem glazbenih preferencija učenika prema interkulturalnom kurikulumu glazbene nastave*. U: 20. pedagoški forum scenskih umetnosti Tematski zbornik Muzički identiteti, Petrović, M. (ur.). Beograd: Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu, 128-142.
- Šulentić Begić, J. (2009). *Glazbeni ukus učenika osnovnoškolske dobi*, *Tonovi*, 53: 65-74
- Šulentić Begić, J. (2014). *Glazbene sposobnosti učenika mlađe školske dobi*
- Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2017). »*Tradicijska glazba srednjoeuropskih država i interkulturalni odgoj u osnovnoškolskoj nastavi glazbe*«, *Školski vjesnik*, 66 (1): 123–134.
- Vidulin-Orbanić, S. i Terzić, V. (2011). *Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi*. *Metodički ogledi*, 18 (2), 137-156.
- Vidulin, S. (2016), *Popularizacija pjevanja i pjevačkog umijeća: školska i izvanškolska perspektiva*, U potrazi za doživljajem i smislom u muzičkoj pedagogiji, 94-110.

II Mrežni izvori

- Leksikografski Zavod Miroslav Krleža: *Hrvatska Enciklopedija*. Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48540> (pristup: 4. travnja 2022.)
- Popis materijalne i nematerijalne baštine pod UNESCO-om u Hrvatskoj*. Preuzeto s: <https://magic-croatia.hr/popis-materijalne-i-nematerijalne-bastine-pod-unesco-om-u-hrvatskoj/> (pristup: 06.travnja 2022.)
- Međimurska popevka*. Preuzeto s: <https://croatia.hr/hr-hr/unesco/medimurska-popevka> (pristup 06. travnja 2022.)
- Digitalni udžbenici e-sfera*. Preuzeto s: <https://www.e-sfera.hr/udzbenicke-serije/podrska/c5612147-7e42-4d1c-8333-e8d1e19dbccf> (pristup: 20. travnja 2022.)
- Pjesmarica klavirskih obrada pjesama za potrebe glazbene nastave*. Preuzeto s: https://www.profil-klett.hr/system/files/repositorij/pdf/pjesmarica_web.pdf (pristupa: 22. travnja 2022.)
- Proleksis enciklopedija online*. Preuzeto s: <https://proleksis.lzmk.hr/49721/> (pristup: 22.travnja 2022.)
- Hrvatstki sabor*. Preuzeto s: <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/povijest-saborovanja/zanimljivosti/lijepa-nasa-domovino-put-od-stotinu-godina-do-statusa> (pristup: 22.travnja 2022.)
- Lektire.hr*. Preuzeto s: <https://www.lektire.hr/oda/> (pristup: 27. travnja 2022.)

Službena internetska stranica Europske unije. Preuzeto s: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_hr (pristup: 27. travnja 2022.)

Leksikografski Zavod Miroslava Krleže: *Hrvatska enciklopedija.* Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=9998> (pristup 2. svibnja 2022.)

Stranica s notnim zapisima Musescore. Preuzeto s: <https://musescore.com/user/42329/scores/6372934> (datum pristupa: 2. svinja 2022.)

Digitalni sadržaj IZZI. Preuzeto s: <https://hr.izzi.digital/DOS/74084/78848.html> (pristup: 2. svibnja 2022.)

Bajke.hr. Preuzeto s: <https://www.bajke.hr/vlak-u-snijegu/> (pristup 05. veljače 2022.)

Notni arhiv Hrvatskog društva crkvenih glazbenika. Preuzeto s: <https://crkvena-glazba.hr/wp-content/uploads/2017/11/Nek-pjeva-svijet-G.-F.-Handel-obr.-I.-Wars.pdf> (datum pristupa: 05. veljače 2022.)

Dodatni digitalni sadržaji e-sfera. Preuzeto s: <https://www.e-sfera.hr/dodatni-digitalni-sadrzaji/80c0b2d5-0284-4d18-8737-519fa191f962/> (pristup: 06. veljače 2022.)

Hrvatsko društvo skladatelja ZAMP. Preuzeto s: <https://www.zamp.hr/clanak/pregled/1890/moja-pjesma-alfi-kabiljo-neka-cijeli-svijet-bude-zelena-livada> (pristup: 06. veljače 2022.)

Arhiv Matice Hrvatske. Preuzeto s: <https://www.matica.hr/vijenac/236/jos-hrvatska-ni-propala-12818/> (pristup: 08. veljače 2022.)

Leksikografski zavod Miroslava Krleže: *Hrvatska enciklopedija.* Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=67517> (pristup: 09. veljače 2022.)